

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Praha, 2007

Jan Sušer

Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Mýtus a rituál v mormonismu

(Vztah normativních a žitých složek
alternativního náboženství)

Myth and Ritual in Mormonism
(Relationship Between Normative and Lived
in the Alternative Religion)

Katedra: Katedra religionistiky

Studijní obor: HT-R

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce:
Martin Fárek, PhD.

Autor:
Jan Sušer

Praha, 2007

Na tomto místě bych chtěl poděkovat předně vedoucímu své práce Martinu Fárkovi, PhD., dále kolegům a přátelům, kteří v průběhu mého studia můj názor na danou problematiku ovlivnili a tříbili, a kteří mi během práce byli psychickou podporou: Milanu M. Horákovi, Danielu Vrbovi, Janu Pokornému a Zuzaně Sítařové. Za zapůjčení materiálů děkuji PhDr. Zdeňku Vojtíškovvi a Jaroslavu I. Vokounovi. V neposlední řadě pak děkuji i všem svým mormonským přátelům.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem *Mýtus a rituál v mormonismu - vztah normativních a žitých složek alternativního náboženství* napsal samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 10. 08. 2007

Jan Sušer

Anotace:

Tento text se na podkladě historických pramenů zabývá povahou a důsledky mýtu a narativní tradice v hnutí Svatých posledních dnů, zejména v Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Všímá si, jak dochází v historii tohoto uskupení k aktualizaci mytologické látky. Dále jakým způsobem se tato aktualizace projevuje v mormonské spiritualitě. Tímto se snaží postihnout vztah mezi normativitou a žitým náboženstvím v případě tohoto hnutí.

This work concerns with nature and consequences of myth and narrative tradition in the Latter-day Saints Movement (primarily in the Church of Jesus Christ of Latter-day Saints), based on historical sources. It observes how the myth keep alive through the currency and restoration in the history of this group, and how this currency and restoration shows itself in the mormon spirituality. In this way it seeks to character the relationship between normative and lived in LDS-movement.

Klíčová slova:

křesťanství, LDS, mormon, mormonismus, mytologie, mýtus, náboženství, narace, rituál, tradice

christianity, LDS-movement, mormon, mormonism, mythology, myth, religion, narration, ritual, tradition

Obsah:

1	Úvodem	7
1.1	Předmluva	7
1.2	K teorii	9
2	K historii hnutí	12
2.1	Společné kořeny	12
2.2	Počátky štěpení a vzniklé odnože	13
2.3	Další historie CJKSpd	16
3	Pojetí Božství	21
3.1	Jednota Božství	22
3.2	Tělesný Bůh	25
4	Kosmologie a plán spásy	28
4.1	Kosmogonie	28
4.1.1	Pád Satana a svobodná vůle člověka	29
4.1.2	Ježíš Kristus a stvoření světa	30
4.1.3	Pád člověka	30
4.2	Plán spásy	31
4.2.1	Ježíš Kristus – Stvořitel	32
4.2.2	Ježíš Kristus – Vykupitel a Spasitel	32
4.2.3	Ježíš Kristus – Soudce	33
5	Církev a eschatologie	34
5.1	Co je církev?	34
5.2	Znovuzřízení církve	34
5.3	Kněžská pravomoc	35
5.4	Poslání církve ve světě	36
5.4.1	Zdokonalování svatých	36
5.4.2	Hlásání evangelia	37
5.4.3	Vykoupení mrtvých	38
5.5	Exkurz: Posmrtná existence	38
5.6	Chrámové obřady	40
5.6.1	Obřady pro živé	40
5.6.2	Obřady za mrtvé	41
6	Úloha mýtu	42
6.1	Vztah <i>kánon</i> – <i>kánon</i> , aktualizace mýtu doplněním a rozvedením	44
6.2	Vztah <i>kánon</i> – <i>dějiny církve</i> , kontinuita a cykličnost dějin spásy	46
6.3	Vztah <i>kánon</i> – <i>život církve</i> , aktualizace živým vyprávěním	47
7	Závěr	49

Seznam zkratek:

CJKSpd = Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů

Mormonská písmo

Kniha Mormonova:

1. Nefi	= První kniha Nefiova
2. Nefi	= Druhá kniha Nefiova
Jákob	= Kniha Jákobova
Enos	= Kniha Enosova
Jarom	= Kniha Jaromova
Omni	= Kniha Omniova
Sl. Morm.	= Slova Mormonova
Mos	= Kniha Mosiášova
Alma	= Kniha Almova, syna Almy
Hel	= Kniha Helamanova
3. Nefi	= Třetí Nefi, kniha Nefiova
4. Nefi	= Čtvrtý Nefi, kniha Nefiho
Morm	= Kniha Mormonova
Eter	= Kniha Eterova
Moroni	= Kniha Moroniova

Nauka a smlouvy

NaS	= Nauka a smlouvy
OP-1	= Oficiální prohlášení - 1
OP-2	= Oficiální prohlášení - 2

Drahocenná perla

Mojž	= Výběr z knihy Mojžíšovy
Abr	= Kniha Abrahamova
JS-M	= Joseph Smith - Matouš
JS-Ž	= Joseph Smith - Životopis
Čl. v.	= Články víry
PJS	= Překlad Josepha Smitha
PP	= Průvodce k písmům

1 Úvodem

1.1 Předmluva

Nejdříve je třeba poukázat na to, že poněkud poetický název této práce je spíše dedikací, než přesným vymezením obsahu. Jedná se o parafrázi názvu knihy Alana W. Wattse *Mýtus a rituál v křesťanství* (1995), která mi byla první inspirací při výběru tohoto tématu. Jest mi tedy upozornit na to, že se samotnou Wattsovou knihou se v mém textu již nad to příliš podobností nevyskytne. Proto jsem zvolil ještě zpřesňující podtitul, který vymezuje otázku, již jsem si na počátku položil na obecné rovině.

Takové téma je ovšem značně rozsáhlé a hovoříme-li o něm, máme pocit, že každá věta zasluhuje odbočku o několika desítkách stran, aby jí bylo učiněno zadost. Proto jsem zvolil cestu od jednotlivého k obecnému – cestu, po které se může ubírat celá má následující badatelská práce. Tato studie si tedy při vědomí velmi omezeného rozsahu klade snad poměrně skromný cíl: na příkladu mormonismu postihnout základní otázky vztahu mezi normativní a žitou složkou tohoto náboženství. K tomuto cíli jsem se rozhodl směřovat po cestě, kterou ve své práci naznačil výše zmíněný Alan Watts – kostra jeho knihy mi bude sloužit jako předobraz struktury plnění úkolu, který jsem si zde zadal. Co to ovšem přesně znamená?

Watts rozdělil svou knihu do sedmi kapitol, v nichž zpracoval dle svého názoru základní témata římského katolicismu. Podobným způsobem bude rozčleněna tato práce. Kapitoly Wattsova díla jsou následující:

1. Na počátku
2. Bůh a satan
3. Advent
4. Velikonoce
5. Od velikonoc k svatodušním svátkům
6. Čtyři poslední věci člověka

Na základě tohoto rozdělení, které můžeme volně napodobit, jsem si původně stanovil několikero tematických okruhů, jimž jsem se dále chtěl věnovat. Byly to tyto:

1. Otázky teo- a kosmologie, tj. povaha Božství, nadzemské bytosti, kosmogonie, a mormonská teologická antropologie.
2. Pojetí světa a role Církve v něm.
3. Moment adventu - očekávání Spasitele. Narativní rámec *Knihy Mormonovy*.
4. Událost Vzkříšení v mormonismu - Ježíš v Americe.
5. *Velké odpadlictví*. Příprava na znovuzřízení (*restoration*) evangelia. Narativní rámec *Knihy nauky a smluv*.
6. Mormonská eschatologie.

Zde ovšem nemůžeme každému tématu poskytnout tolik prostoru, kolik by zasluhoval - to by se nám rozsah práce zmnohonásobil, - proto shrneme naznačenou strukturu do tří kompaktních okruhů, v nichž budeme moci přehledně mormonskou metafyziku nastínit. Tyto okruhy můžeme vyznačit takto: 1) pojetí Božství, 2) kosmologie a plán spásy, 3) církev a eschatologie.

Stejně jako je Wattsovi reprezentantem křesťanství římský katolicismus, bude i v této práci mormonismus reprezentován zejména *Církví Ježíše Krista Svatých posledních dnů* (CJKSpd), jejíž vedení sídlí v Salt Lake City ve státě Utah, USA. Budu tedy vycházet zejména z pramenů této mormonské odnože a ze svých znalostí jejího prostředí. Je to řešení sice nedokonalé, ale na takto úzkém prostoru nutné, neboť samotné dějiny mormonismu a jeho štěpení nepatří do rámce zvoleného tématu. *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* zde preferuji ze dvou hlavních důvodů: a) je v současnosti největší a nejrozšířenější mormonskou skupinou na světě a b) její misie působí i v České republice, a tudíž je pro nás nejviditelnější a empiricky nejprístupnější. Bude-li to nutné popř. v proudu textu

zajímavé, poukáží samozřejmě i na specifika liberálních či fundamentalistických mormonských proudů a hnutí.

V rámci této práce se budeme tedy snažit přiblížit obecné principy mormonské věrouky a mormonského myšlení. Dále se budeme snažit postihnout roli těchto kontextů v mormonském životě jak kultickém, tak i osobním. Do tohoto okruhu patří samozřejmě otázky kánonu a autority – oba tyto fenomény mají v mormonismu velmi specifickou podobu, a proto se jimi budeme v tomto nástinu obecných vlastností mormonismu rovněž zabývat. Tato práce je tedy – smíme-li to tak říci, – zaměřena především historicky s mírnými sociologickými přesahy. Ústředním tématem je pak strictu senso teologie a teologická antropologie mormonismu a jejich sociologické dopady.

Tato práce bude tedy moci případnému čtenáři podrobně a srozumitelně představit základy mormonismu a posloužit coby úvod do této problematiky.

1.2 K teorii

Pole alternativních náboženství a nových náboženských hnutí je v zorném úhlu religionistiky terén z nejobtížnějších. Nechme stranou polemiky o samotném vymezování tohoto prostoru, či o titulatuře jednotlivých skupin – to by bylo téma na samostatnou (a daleko rozsáhlejší) práci. Na poli jednotlivých těchto skupin, které můžeme sledovat detailně a s plností dokladů již od jejich kolébky, je nám umožněno mnohem lépe mapovat vztah normativní a žité složky.

Samotný vztah normativního a žitého v náboženství není však nikterak snadno sledovatelné téma, a ani v pojetí toho, co je v náboženství *žité* a co *normativní*, není mezi badateli úplná shoda. Břetislav Horyna (1999) varuje před přílišnou rozmělněností těchto pojmů. Náboženství je dle něj vždy *normativní*, proto by bylo zatěžko konstruovat nějaký protipól této kategorie. Kritizuje rovněž dichotomii normativní/žité ve smyslu teologicko-intelektualistické/lidové. Takové rozdělení

představuje Horynovi potenciální nebezpečí, „že se při identifikaci metafor žitého náboženství a náboženské normativity dosadí významy ‚lidová religiozita‘ za ‚žité náboženství‘ a ‚teoretický systém‘ za ‚normativní náboženství‘. Jinými slovy, dosazuje se tak význam náboženské praxe za žité čili lidové náboženství, a náboženské teorie za normativní náboženství. Ať chceme nebo ne, připravujeme akceptováním tohoto rozlišení půdu pro další, mnohem závažnější dichotomii: mezi dominantním intelektuálským, učenickým a profesionalizovaným náboženstvím, a jemu podřízeným, z něj odvozeným a na něm závislým náboženstvím lidovým, náboženstvím mas, které jsou dominantní intelektuálskou elitou ovládány a v jejím mocenském zájmu vedeny“ (tamtéž, s. 151). V tuto chvíli stojíme dle Horyny již na prahu nežádoucí ideologizace výzkumu ve jménu našeho (tedy učenického) partnera a na úkor lidových vyznavačů. Riziko je nepochybné. Pohledme ale na fakt, že již v rámci téhož sborníku, v němž byla publikována citovaná studie, se setkáme i s přístupem přesně opačným: Miloš Mendel (1999) na poli islámu představuje žité náboženství, např. ve formě súfíjské mystiky, coby zdravou alternativu rigidní (normativní) sunny.

V pracích těchto a dalších autorů se objevují otázky, které byly nastoleny teprve v relativně nedávné době, a nelze očekávat, že budou v nejbližší době uspokojivě zodpovězeny. Naším tématem, jak již bylo uvedeno, bude hnutí *Svatých posledních dnů* ve světle své v současnosti nejvýraznější větve – *Církve Ježíše Krista Svátých posledních dnů*. V tomto případě jsem se rozhodl nezkoumat tento fenomén ve světle dichotomických kategorií *mythos* / *logos*, nýbrž přidržet se okruhů témat, nadnesených Alanem Wattsem: *mýtus* a *rituál*. Spojka „a“ je v tomto případě klíčová, neboť se nejedná o konstruovanou dichotomii, nýbrž spíše o komplementární jevy uvnitř téhož dění – života církve. Způsob žití teologických pojmů v této církvi a jejich vliv na vztah členů k rituální stránce náboženství je, můžeme říci, vystavěn na mýtickém a narativním tahu, který církev uvádí v život a při životě udržuje. Jak

dále uvidíme, jsou to právě polohy *mýtu* (či mýtické látky) a *rituálu* (resp. vztahu k rituálům), které mormonismu – charakteristicky prolnuty – udávají životní tep i vznášejí normativní (a církevní autoritou vymahatelný) apel na životní orientaci samotných mormonů.

2 K historii hnutí

2.1 Společné kořeny

Nejprve je nutno provést nástin dějin mormonského hnutí. Zde bych v mírně upravené podobě ocitoval ze svého článku, ve kterém jsem se již tomuto tématu věnoval:

„Počátky mormonismu jsou spojeny se jménem Američana Josepha Smitha (1805-1844), jehož mormoni považují za Bohem vyvoleného Proroka, který lidstvu představil evangelium znovu v jeho původní podobě, nezkažené dvěma tisíciletími temna a svévolných církevních interpretací, a zorganizoval na jeho základě Kristovu Církev - společenství Svatých -, k níž se Kristus může opět přihlásit coby ke své ‚nevěště‘.

Mnozí křesťané nesouhlasí se zařazením mormonských církví pod hlavičku křesťanství. Příčinou tohoto odmítání je - mimo jiné - velmi charakteristický způsob, kterým se Joseph Smith zhostil svého prorockého úřadu. Coby malý chlapec měl Joseph velké pochybnosti stran autentičnosti křesťanské zvěsti v podání církví jemu známých. Jeho rodina přicházela do styku zejména s presbyteriány a metodisty. Podle Smithovy autobiografie dospěla jeho duchovní krize vrcholu, když mu bylo čtrnáct let. Přál si být dobrým křesťanem a připojit se k některému společenství, zároveň se ale nedokázal rozhodnout, ke kterému. Z toho pramenila stále se stupňující úzkost: ‚Uprostřed této války slov a rozbouření názorů jsem si často říkal: Co se má učiniti? Které z těchto všech společností jsou správné; nebo jsou všechny na omylu? Jestliže některá z nich je správná, která to je a jak to rozeznám?‘ (JS-Ž 1,10).

V té době narazil Joseph v Bibli na epištolu Jakubovu, konkrétně pátý verš její první kapitoly, který ho motivoval k intenzivním modlitbám; Smith dále popisuje, jak se mu během rozjímání v lese nedaleko jeho domova na jaře 1820 zjevil Bůh Otec a Ježíš Kristus. Během deseti následujících let měl Smith ještě několik vizí; snažil se také sám vyrovnat se svými zážitky. Jeho okolí ovšem reagovalo na chlapcova vyprávění

dosti necitlivě a nedostatek pastoračního citu projeví i duchovní, s nimiž měl Joseph tendenci o svých vizích hovořit. V jednom vidění se mu zjevil anděl Moroni a oznámil mu, kde objeví staré měděné desky se záznamy izraelské enklávy na americkém kontinentu – od tohoto tvrzení se odvíjí celá mormonská teologie. To, co měly obsahovat tyto desky a co měl Joseph Smith přeložit do angličtiny, bylo publikováno 6. dubna 1830 pod názvem *The Book of Mormon*. Zrodila se nová církev... Rozsah mormonského kánonu je další překážkou na cestě k dialogu s ostatními křesťany. Mormoni navíc považují všechna proroctví Josepha Smitha (i jeho nástupců) za jednoznačně spolehlivé slovo Boží, na rozdíl od spisů biblických, dějinami pokřivených a prorokem revidovaných jen z malé části" (Sušer, 2006).

2.2 Počátky štěpení a vzniklé odnože

Samotným termínem *mormonismus* jsou zpravidla konvenčně označovány dvě jeho nejnápadnější formy: utažská *Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* (The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints) a hnutí stejného původu, ovšem vůči této církvi opoziční – tzv. *mormonský fundamentalismus*, který reprezentuje větší množství denominací (např. *Fundamentalist Church of Jesus Christ of the Latter-day Saints*, vedená v současné době vězněným Warrenem Jeffsem, či *Apostolic United Brethren* s centrem v Bluffdale v Utahu). Tím není tento pojem ovšem zcela vyčerpán. Už za života proroka Smitha došlo k několika lokálním rozkolům, ty však záhy odezněly. Větší problémy měla církev v té době s okolním (ne-mormonským) světem.

Po násilné smrti Josepha Smitha vyvstala pochopitelně otázka, kdo se vedení církve ujme dále. Většina apoštolů je v té době na misijních cestách po Spojených státech. Nejprve se o úřad prezidenta přihlásí Smithův blízký spolupracovník Sidney Rigdon. Se zpožděním se o Smithově smrti dozví i Brigham

Young, který v té době pobývá v Bostonu. „8. srpna 1844 dochází k dramatické verbální konfrontaci mezi Sidneyem Rigdonem a Brighamem Youngem. Brigham z této konfrontace vychází vítězně a spolu s radou Dvanácti apoštolů je povolán do vedení Církve“ (Vokoun, 1997, s. 110). K tomuto okamžiku sahá první velké mormonské schizma: Sidney Rigdon odchází a zakládá na mormonských principech vlastní společenství, později známé pod označením *rigdonité*. Hovoříme-li dnes s některými mormony tohoto proudu (dodnes působí např. pennsylvánská *The Church of Jesus Christ*, jejíž členové bývají po svém zakladateli zvaní *bickertonité*), setkáme se s označením CJKSpd přezdívkou *brighamité*, kterou se vůči ní s poukazem na toto schizma vymezují.

Dalším mužem, který vstoupil do této *krize následnictví* byl James J. Strang, který po Smithově smrti prohlásil dokonce, že byl rovněž navštíven andělem a byly mu zjeveny další zlaté desky. Zajímavým faktem je, že se ke Strangovi připojili významní členové církve, jako byli např. William Smith, bratr Josepha Smitha, či Martin Harris, jeden ze *tří svědků* Knihy Mormonovy. Tomuto mormonskému proudu se dnes přezdívá *strangité* a jeho centrem je Voree ve státě Wisconsin.

Jiná skupina věřících nenásledovala dále Brighama Younga kvůli přesvědčení, že nástupcem Josepha Smitha v prorockém úřadě měl být jeho biologický potomek. Tito mormoni neputovali následně s Youngem do Utahu, ale udržovali jisté vazby se Sidneyem Rigdonem a Williamem Smithem. Zůstali v místech, kde se o nástupnictví rozhodovalo – tedy ve státě Missouri. Roku 1860 zde pak založili samostatnou církev, která byla až do roku 2000, kdy si změnila jméno na *Community of Christ*, známa pod názvem *Reorganizovaná církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů* (RLDS). Prvním prezidentem se stal syn Josepha Smitha (rovněž Joseph) a pokrevní sukcese vedení vydržela této církvi až do roku 1996. Od počátků se *Community of Christ* snažila stát blíže pozicím křesťanského mainstreamu, než mormonismu – „(...) vždy byli proti polygamii a (...) na rozdíl od hlavní

mormonské církve bylo jejich kněžství vždy přístupné všem rasám - a od roku 1984 i ženám" (Barrett, 2001, s. 161). Tato skupina je dnes po CJKSpd druhou nejpočetnější denominací, rozsah její členské základny se odhaduje na 250 000 věřících ve 40-ti zemích světa (tamtéž).

Od tzv. *mormonského fundamentalismu* se zmíněné proudy liší zejména důrazem na roli *žijícího proroka* (a profetickou posloupnost), zatímco pojetí fundamentalistů je více skripturalistické. Změny v učení (byť odůvodněné profetickou autoritou) jsou fundamentalisty považovány za nepřípustné a nejvyšší závaznost je přisuzována svatým písmům a slovům Josepha Smitha. Typické je proto i lpění na starých mormonských doktrínách, které byly CJKSpd opuštěny, většinou proto, že vyvolávaly přílišné napětí ve společnosti i ostré útoky na první mormonské komunity¹. Typickým představitelem *mormonského fundamentalismu* může být např. denominace známá pod názvem *Sjednocení apoštolští bratři* (Apostolic United Brethren). „Učení AUB vychází z Článků víry sepsaných Josephem Smithem, zakladatelem mormonské církve, ale jeho členové se hlásí i k autoritě jiných (mormonskou ortodoxií dnes nerespektovaných) spisů, např. ke známému proroctví Brigham Younga o Adamovi coby vtěleném Michaelovi - jedné z osob boží Trojice" (Sušer, 2005). *Sjednocení apoštolští bratři* trvají dodnes i na nejkontroverznějších bodech rané mormonské teologie - polygynii a nezasvěcování černochoů do kněžství -, svou polygynní praxi chápou jako „(...) návrat k původnímu učení Božímu, zjevenému skrze proroka Josepha Smitha. ‚Nechtěl bych, aby si lidé mysleli, že jsme šílení,‘ řekl Allred². ‚Věříme v původní Slovo Boží, předané prostřednictvím proroka Josepha Smitha. Chci tím pouze říci, že náboženství nemůžeme obměňovat, kdykoliv se nám zachce.‘ I přes silné výhrady ovšem Allred přiznával Církvi Ježíše Krista Svatých posledních dnů důležité místo v Božím

¹ „Hlavně v souvislosti s odvoláváním některých původních zásad a článků víry napětí mezi mormony a ostatními Američany v dalších letech postupně klesalo.“ (Vojtíšek, 2004)

² Míněn Owen Allred, bývalý prezident AUB, pozn. J. S.

plánu, její úkol dle něj tkví v šíření Knihy Mormonovy a pověstném genealogickém úsilí" (tamtéž).

Celkový počet mormonských odnoží je v současnosti odhadován na více než 25 (Barrett, 2001); to jsou ovšem jen výraznější skupiny. Lze předpokládat, že na lokální úrovni působí i větší množství malých autonomních odštěpených komunit. Mezi dalšími mormonskými společenstvími bychom mohli jmenovat např. *Aaronic Order*, *Confederate Nations of Israel*, *New Jerusalem*, *United Order Effort*, *Church of Christ - Temple Lot*, či skupiny *cutleritů*, *brewsteritů*, *whitmeritů*, *godbeitů* a jiné. Jim zde však již nemůžeme věnovat prostor.

2.3 Další historie CJKSpd

Nyní pokračujeme v popisu historie CJKSpd. Skupina *brighamitů*, tedy následovníků Brigham Younga, se po *krizi nástupnictví* a převzetí prezidentského úřadu vydala dále na západ. 4. února 1846 překročili první osadníci (včetně Brigham Younga) řeku Mississippi a vydali se do krajiny, která v té době ještě nebyla řádně prozkoumána a zmapována. Po překročení řeky putovali přes území dnešního státu Iowa. V této době prokázal Brigham Young velmi dobré vůdčí a organizační schopnosti, když (na základě analogie s biblickým exodem) poutníky zorganizoval do přehledných útvarů. Zde máme výrazný příklad *aktualizace*, jak o tom bude pojednáno na svém místě (6.2): Podobnost s vyjitím Izraele z Egypta byla natolik silná a pro mormony působivá, že se ony instrukce pro přesuny poutníků staly součástí mormonského kánonu jako oddíl 136 knihy *Nauky a smluv*. Rovněž se o těchto poutnících hovoří v mormonských materiálech jako o *táboře Izraele* či *výpravě Izraele* (NAS 136,1).

Na cestě došlo k události, již mormonské prameny popisují pod heslem „mormonský batalion“. Vláda Spojených států požádala putující mormony v čele s B. Youngem o vojenské dobrovolníky pro válku s Mexikem. Přestože vyčítal Young vládě, že jej a

jeho následovníky nepodpořila během pronásledování, nakonec svolil a žádaných pět set mužů vypravil na cestu pod velením amerického důstojníka. Batalion se však nakonec bojů nezúčastnil, protože když dorazil po více než půlročním pochodu do cíle (do San Diega), bylo již po válce. Mormoni tuto událost považují za potvrzení prorocké autority Brigham Younga, neboť než se batalion vydal na pochod, „slíbil [prezident Young] mužům, že ,budou-li vykonávat své povinnosti věrně, bez reptání, a budou-li chodit ve jménu Páně, budou-li pokorní a budou-li se modlit každé ráno a večer`, nebudou muset bojovat (...)“ (*Znovuzřízení pravdy*, 1998, s. 87n). Pro vypjatou situaci, jakou mormonský „exodus“ byl, je charakteristický zvýšený výskyt událostí, které byly interpretovány jako Boží znamení a zázraky.

Do údolí Solného jezera (Salt Lake) dospěli první mormonští osadníci 24. 7. 1847 (Vokoun, 1997), tedy po více než roce pochodu velmi nehostinnou krajinou. Toto putování je jednou z nejvýznamnějších událostí mormonských dějin (dalo koneckonců vzniknout samostatnému mormonskému státu) a mormoni si je dodnes často připomínají. V roce 1848 je již vyhlášen nezávislý mormonský stát, který dostal název *Deseret*. Toto slovo pochází z Knihy Mormonovy a je vyloženo jako „jareditské slovo, které znamená ,včela medonosná“ (PP, s. 24), s odkazem na verš Eter 2,3³. Prvním prezidentem tohoto státu se stal sám Brigham Young.

Dalším prorokem a prezidentem CJKSpd se stává John Taylor (1808-1887), původem z Velké Británie. Můžeme říci, že tento muž byl prvním náznakem charakteristiky, jíž se hnutí *Svatých posledních dnů* snaží vystihnout Danny L. Jorgensen (2003, s. 285): „nová víra zrozená v Americe a vybudována na zkušenostech evropských přistěhovalců do Nového světa“. Taylor vyrůstal v anglikánské církvi, ale později se stal metodistou.

³ Proto můžeme na některých mormonských materiálech (viz Příloha 2) objevit symbol včelího úlu.

Roku 1836 se pak v Torontu stává mormonem. Sehrál zásadní roli pro práci misií na Britských ostrovech a v Irsku. „V době, kdy Církev pod vedením Brigham Younga odchází na pouť do údolí Solného Jezera, je John Taylor spolu s Parleyem P. Prattem pověřen další misií do Anglie, odkud na podzim roku 1847 přivádějí do Města Solného jezera 1500 nových mormonských konvertitů“ (Vokoun, 1997, s. 151). Později (roku 1849) se podílí na misií ve Francii a Německu. Ve státě Deseret pak prochází mnoha různými funkcemi a povoláními, mj. pracuje jako novinář či školní inspektor. Prezidentem CJKSpd se stává roku 1880. Podílel se např. na kanonizaci spisu *Drahocenná perla a přepracování Book of Doctrine and Covenants - Knihy Nauky a smluv*, která byla doplněna poznámkovým aparátem a systémem odkazů. Za prezidentského působení Johna Taylora ze zintenzívnělo pronásledování mormonů vládními úřady. „Roku 1882 určil Edmundsův zákon za polygamií pětiletý trest odnětí svobody a pokutu 500 dolarů, s nižšími tresty za nezákonné soužití. Mnoho mormonů, včetně vůdčích představitelů, se na několik let stáhlo do ilegality. Mezi lety 1884 a 1893 bylo za přestupky související s polygamií uvězněno přes 900 mormonů.“ (Barrett, 2001. s. 156). „Právě mnohoženství se stalo největším problémem jeho prezidentského období. Perzekuce Církve mimo teritoria Deseret narůstala a v jižních státech Unie docházelo i k vraždám mormonských misionářů. Ministr zahraničí USA se snažil prosadit nařízení, které by zabráňovalo vstupu mormonů na území USA, což bylo technicky neproveditelné, uvědomíme-li si, že nezávislé mormonské teritorium Deseret bylo vnitrozemskou oblastí USA (...)“ (Vokoun, 1997, s. 158). I přes vypjatou situaci ale Taylor na polygamní praxi trvá. Roku 1886 se jí na tzv. *setkání 1886* neústupně zastává⁴. „V září roku 1886 se skupina věřících shromážděných kolem osobnosti Lorina Woolleyho setkala s prezidentem Církve Ježíše Krista Johnem Taylorem (...) Ten jim oznámil, že se setkal s prorokem Josephem Smithem

⁴ Tímto setkáním obhajují svou dnešní polygamní praxi i některé skupiny mormonského fundamentalismu, mj. např. *Apostolic United Brethren*.

(+1844) a s Ježíšem Kristem, kteří mu zjevili, že od přikázání tzv. *plurálního manželství* se nesmí upustit" (Sušer, 2005). „Roku 1887 byla církev rozpuštěna jako nelegální společenství na základě Edmunds-Tuckerova zákona, který také nařídil zabavení církevního majetku v celkové hodnotě přes 50 000 dolarů" (Barrett, 2001, s. 156). Nervové vypětí, které bylo spojeno s pronásledováním církve v ilegalitě, si nakonec vyžádalo svou daň a 25. 7. 1887 podlehl John Taylor srdečnímu kolapsu.

Po J. Taylorovi se stává presidentem církve Wilford Woodruff (1807-1898). Tento muž vstoupil do dějin církve především tzv. *Manifestem 1890*. Woodruff zápasil o tutéž věc jako před ním John Taylor – má se pokračovat v polygynní praxi i za cenu pronásledování, nebo bude třeba praxi změnit a zajistit tím církvi pokojný rozvoj? Nakonec se rozhodl sice trochu nepopulárně (odstartoval tím de facto fundamentalistické hnutí), ale zato pragmaticky: „Otázka zní takto: Jaký směr je pro Svaté posledních dnů nejmoudřejší následovati – pokračovati pokoušeti se praktikovati plurální manželství se zákony národa proti tomu a s odporem šedesáti milionů lidí a za cenu konfiskace a ztráty všech chrámů a zastavení všech obřadů v nich, jak pro žijící, tak pro mrtvé, a uvěznění Prvního předsednictva a Dvanácti a hlav rodin v Církvi a konfiskace osobního majetku lidí (...), nebo, po učinění a vytrpění toho, co jsme učinili a vytrpěli skrze své lnutí k této zásadě, ustati v praktikování a podvoliti se zákonu (...)?" (NaS, výňatky ze tří proslovů presidenta W. W. týkající se manifestu, s. 316). *Manifest 1890* tedy hovořil jasně a pro členy CJKSpd závazně: „Neučíme polygamií neboli plurálnímu manželství, ani nedovolujeme žádné osobě, aby začala s jeho praktikováním (...)" (OP-2). Zde již historický výklad přeručíme, neboť další vývoj CJKSpd není pro naše téma zajímavý. „Mýtická doba" se již v životě církve nadále neprojevuje vstupy proroků do rozsahu kánonu. Poslední kanonizované záznamy následujících prezidentů byly jen oficiální prohlášení Spencera W. Kimballa (OP-2) z 8. 6.

1978, které ustanovilo, že do kněžství mohou být vysvěceni „všichni způsobilí mužští členové Církve“, což v praxi znamenalo povolení ordinace mužů černé pleti, o nichž do té doby mormoni věřili, že jsou potomky Kaina a barva pleti je tzv. *Kainovým znamením*, tedy trestem za Kainův hřích. Konečně zmiňme prorocství šestého prezidenta CJKSpd Josepha F. Smitha o duchovním světě ze 3. 10. 1918, které se stalo součástí knihy *Nauky a smluv* jako její poslední oddíl (NaS 138). Mormoni ovšem věří, že žijí i dnes v době, již v tomto textu charakterizujeme jako *mýtickou*, proto je možnost vstupu proroků do kánonu stále otevřena.

Nyní bude následovat zevrubnější uvedení do mormonských teologických koncepcí.

3 Pojetí Božství

Nahlédneme-li do mormonského kréda (tzv. *Článků víry*), zjistíme, že hned první věta vypovídá o Bohu:

„Věříme v Boha, Věčného Otce, a v Jeho Syna, Ježíše Krista, a v Ducha Svatého.“ (Čl. v. 1)⁵

Srovnáme-li tento dogmatický článek s klasickými starocírkevními krédy, můžeme jej označit za (v podstatě) ortodoxní. Pro odmítání mormonského křesťanského statutu ostatními církvemi bychom důvody hledali asi jinde. Přesto se ale již zde setkáváme s výraznými mormonskými specifiky. První článek víry totiž svým obsahem rozhodně nekráčí touž cestou, jako tradiční trinitologické formulace.

Snad každé slovo použité v citované výpovědi nese jiný význam, než na jaký jsou křesťané jiných směrů zvyklí. Slovo „věřit“ nechme stranou, není tématem tohoto úseku. Snad jen připomeňme, že pojem *víry* je v mormonismu spojen s jakýmsi výrazným očekáváním – podle toho jak silnou víru mormon prokáže, očekává přiměřenou odměnu. „(...) Jestliže si to přeješ, jestliže se skloníš před Bohem, ano, jestliže budeš činiti pokání ze všech svých hříchů a skloníš se před Bohem a budeš ve víře vzývati jméno jeho věře, že obdržíš, pak obdržíš naději, kterou si přeješ“ (Alma 22,16). Tímto se v rámci křesťanství vlastně mormonismus nachází na pozici srovnatelné s extrémním pelagianismem⁶. V této souvislosti bývá mormony často citován verš NaS 11,17: „A **potom**, viz, podle přání tvých, ano, v pravdě, **podle víry tvé** se ti stane“ (zvýraznění J. S.).

⁵ Citace z mormonských svatých písem budu uvádět standardní zkratkou, která je pro danou pasáž v pramenech používána. Držím se při tom oficiálního seznamu zkratek, který je CJKSpd distribuován jako součást kanonického vydání písem (2004). Viz: Seznam zkratek, str. 5.

⁶ S tímto směřováním souvisí i mormonské popírání dědičného hříchu (viz 2. Nefi 2,25; Čl. v. 2) a zatracení nepokřtěných novorozenců (Mos 15,25; Moroni 8,22), jakož i odmítání křtu nejmenších dětí (NaS 68,27).

3.1 Jednota Božství

Přejdeme nyní ale k jádru věci. Mormoni bývají často považováni za polyteisty či alespoň henoteisty (Štampach, 2001). To je zpravidla v očích křesťanského mainstreamu z oblasti křesťanství vylučuje. Zapátráme-li v *Knize Mormonově*, narazíme na zvláštní koncepci: „Chtěl bych, abyste rozuměli že sám Bůh sestoupí mezi děti lidské a vykoupí lid svůj. A protože přebývá v těle, bude nazván Syn Boží, a poddáv tělo vůli Otcově, je Otcem i Synem – Otec, protože byl počat mocí Boží; a Syn kvůli tělu; tak se stává Otcem i Synem – A jsou jeden Bůh, ano, skutečný Věčný Otec nebe a země. A tak tělo stávající se poddaným Duchu neboli Syn Otci, jsoucí jedním Bohem, vytrpí pokušení a nepoddá se pokušení, ale strpí, aby lid jeho se mu vysmíval a aby ho bičoval a vyvrhl a zřekl se ho“ (Mos 15,1-5). Bůh Otec se tedy „obléká“ do masa (inkarnuje) a zjevuje se lidstvu v osobě Ježíše Krista. Shodně s Vogelem (1989) zde můžeme vidět jakýsi náběh k modalismu, čemuž by nasvědčoval i verš z knihy Eterovy: „Viz, toto tělo, které nyní vidíš, je tělem ducha mého; a člověka jsem stvořil podle těla ducha svého; a stejně tak, jak se tobě jeví být v duchu, tak se ukáži svému lidu v těle“ (Eter 3,16). Bůh coby duchová bytost se tedy člověku zjevuje „v těle“, bere na sebe „masku“ živého člověka.

Přesto ale se někteří autoři domnívají, že v počátcích hnutí byla mormonská teologie mnohem blíže ortodoxii. Např. Jerald a Sandra Tannerovi poukazují na to, že v textech *Knihy Mormonovy* se hovoří pouze o jediném Bohu (viz Tanner, J. & Tanner, S., 1981, s. 173-177), a to např. v následující pasáži: „A nyní vizte, milovaní bratři moji, toto je ta cesta; a není dáno žádné jiné cesty ani žádného jiného jména pod nebem, jímž by člověk mohl být spasen v království Božím. A nyní, vizte, toto je nauka Kristova a jediná a pravá nauka Otce i Syna i Ducha Svatého, **což jest jeden Bůh** bez konce. Amen“ (2. Nefi 31,21; zvýraznění J. S.). Bude užitečné nahlédnout do originálu – v současném kanonickém vydání CJKSpd čteme skutečně: „And

now, behold, my beloved brethren, this is the way; and there is none other way nor name given under heaven whereby man can be saved in the kingdom of God. And now, behold, this is the doctrine of Christ, and the only and true doctrine of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost, **which is one God**, without end. Amen." V původním vydání z roku 1830 ale máme tuto pasáž poněkud jinak: „And now, my beloved brethren, this is the way; and there is none other way nor name given under heaven, whereby man can be saved in the Kingdom of God. And now, behold, this is the doctrine of Christ, and the only true doctrine of the Father, and of the Son, and of the Holy Ghost, **which is in God**, without end. Amen." – v tomto případě je přeci jen výrok trinitárnímu pojetí poněkud vzdálenější. Zde spíše tušíme to, co později formuloval teolog CJKSpd James E. Talmage: „Tři osobnosti, tvořící velkou vedoucí radu všehomíra, se zjevily člověku: 1. Bůh – Věčný Otec, 2. Jeho Syn Ježíš Kristus a 3. Duch Svátý. Že jsou to tři odlišné osobnosti, tělesně jedna od druhé rozdílné, je prokázáno ve všeobecně přijatých záznamech o Božím jednání s člověkem" (Talmage, 1938, s. 44). Navíc již dva roky po vydání Knihy Mormonovy ve zjevení z 16. února 1832 hovoří Smith o tom, že spolu se Sidney Rigdonem spatřil „(...) slávu Syna na pravici Otcově..." (NaS 76,20). To je v mormonském pojetí vnímáno jako odkaz na naprostou rozlišenost Božských osob. James Talmage také argumentuje: „Kristus než byl zrazen se modlil za své učedníky, apoštoly a jiné věřící, aby byli zachováni v jednotnosti, tak aby všichni byli jedno, jako Otec a Syn jedno jsou. Nemůžeme předpokládati, že se Kristus modlil, aby jeho následovníci ztratili svou individualitu a stali se jednou osobou, i kdyby změna, tak protivná přírodě, byla možná" (Talmage, 1938, s. 45).

Tedy žádná skutečná, substantiální jednota mezi Otcem, Synem a Duchem, ve smyslu ortodoxního trinitárního dogmatu. Při výkladu verše 3. Nefi 11,27 („Já jsem v Otci a Otec jest ve mně a Otec i já jedno jsme.") píše šestý prezident CJKSpd Joseph F.

Smith: „Neobávám se toho, že by nějaká inteligentní osoba přikládala těmto slovům význam, že Ježíš a jeho Otec jsou jednou osobou (...)“ (Joseph F. Smith, 2003, s. 357). Proč tedy stále mormoni trvají na *jednom Bohu* (one God)? „[Otec a Syn] jsou jedno – ve vlastnostech. Jsou jedno v lásce, jedno v poznání, jedno v milosrdenství, jedno v moci, jedno ve všech věcech, které je tvoří jednotnými a mocnými, slavnými a velikými, protože v nich je dokonalá veškerá pravda, veškerá ctnost a veškerá spravedlivost“ (tamtéž). Otec, Syn a Duch nejsou tedy jedinou entitou, ale přesto jsou nějakým tajemným způsobem Jedno. Ovšem zcela jinak, než je tomu v tradičních dogmatech, protože Bůh sám – není-li míněn přímo Otec, Syn či Duch – není osobní (sic!). „Prohlašuji vám, že nejsou jednou osobou, ale jsou to osoby dvě, dvě těla, oddělená, jednotlivá a tak odlišná, jako kterýkoli otec a syn“ (tamtéž). Zdá se tedy, že tu máme v podstatě co dočinění s jakýmsi *éggregorem*⁷ Božských osobností. Proti Tannerovým musíme tedy namítnout, že zdánlivě čistší trinitární výrok („one God“) je v mormonismu patrně až jevem sekundárním (snad v důsledku obrušování hran učení jako ústupku křesťanskému mainstreamu, k němuž docházelo až v pozdější historii Církve) a dle původního znění (i následné teologické a profetické argumentace) je mormonský koncept Boha, resp. Božství či Božstva⁸, spíše bližší jakési klasifikaci, kategorii či druhového označení, které ovšem je

⁷ Omlouvám se za užití výrazu spíše z oblasti hermetismu, než z oblasti vědecké terminologie, ovšem pro popsání případ považuji tento pojem za nejpřesnější vyjádření vztahu mezi Božskými osobami v mormonském pojetí. Termín *éggregor* je (i pro potřeby tohoto textu) definován coby „pojem vyjadřující v okultismu existenci zvláštních astrálních útvarů, které jsou vytvářeny skupinovými představami, ideami, pocity – např. náboženské kultury, politické ideje, ale i hromadné všeobecné sklony a smýšlení“ (Nakonečný, 1993). Jediný rozdíl je snad v tom, že *éggregor* Trojice není osobní (což v tradičním hermetickém smyslu být měl), neboť se jedná o *éggregora* Nejvyšších Bytostí, nad které již nic osobního není striktně vzato myslitelné.

⁸ V mormonské mimokanonické argumentaci se nakonec vžilo pro tuto kategorii označení „Godhead“, které bylo ve starších (prvorepublikových) tiscích překládáno do češtiny slovem „Božství“, v publikacích přeložených v posledních letech pak jako „Božstvo“ (kterýmžto méně abstraktním výrazem se čeští mormoni – jistě ne vědomě – ještě více ke konceptu *éggregora* přiblížili).

v jádru příliš monoteistické, než abychom je mohli jednoduše nazvat polyteismem, a zároveň v něm hraje roli příliš velké množství bohů na to, abychom je vnímali jako ryze monoteistické.

3.2 Tělesný Bůh

V citovaných textech jsme již narazili na velmi nezvyklou informaci: „ale jsou to osoby dvě, **dvě těla**“ (Joseph F. Smith, 2003, s. 357; zvýraznění J. S.). Bůh je tedy bytost tělesná, hmotná? Alespoň tedy Bůh Otec a Bůh Syn – Ježíš Kristus ano: „Otec má tělo z masa a kostí tak hmatatelné, jako lidské; Syn také; ale Duch Svatý nemá tělo z masa a kostí, ale je bytostí Ducha. Kdyby tomu tak nebylo, Duch Svatý by v nás nemohl dlíti“ (NaS 130,22). Tělesnost Boží je opět v rámci křesťanství něčím nebývalým, ale má své místo v mormonské kosmologii i teologické antropologii. Fyzické tělo (i když již „oslavené“) je to, co Boha spojuje s člověkem. Mormoni očekávají, že budou-li věrni zásadám své víry, budou jejich těla po smrti (resp. při vzkříšení) rovněž oslavena a stanou se tedy rovněž takovými, jakým je jejich *Nebeský Otec*, tj. Bohy v plném slova smyslu. O tom ovšem pojednáme více na svém místě.

Můžeme dále sledovat výroky mormonského teologa J. E. Talmage: „Z důkazů již uvedených je zřejmo, že Otec je osobitou bytostí, mající určitou formu, s tělesnými částmi a duchovními city. Ježíš Kristus, který byl jako duch s Otcem před tím, než přišel na tento svět, aby žil v těle a jímž byly stvořeny světy, žil mezi lidmi jako člověk se všemi tělesnými znaky člověka. Po svém zmrtvýchvstání se zjevil v téže podobě a v ní též vstoupil na nebesa; v téže podobě pak se zjevil Nefitům a moderním prorokům. Jsme ujištěni, že Kristus byl přesné podoby se svým otcem, dle kteréhožto obrazu byl též i člověk stvořen. Dle toho víme, že Otec i Syn mají podobu a postavu dokonalých lidí, oba mají hmatatelná těla, nekonečně čistá a dokonalá,

ozářená nadpomyslnou slávou, ale přesto jsou to těla z masa a kostí.

Duch svatý (...) nemá těla z masa a kostí, nýbrž je to duchovní osobnost (...)“ (Talmage, 1938, s. 46n).

Zde tedy máme mormonský koncept Boží tělesnosti v kostce. Narážíme ovšem na nový problém, tentokrát na poli mormonské pneumatologie. Tím je Talmageův zdánlivý protimluv: nejprve se dozvídáme, že Duch svatý „nemá těla z masa a kostí“, a posléze (přibližně o 20 řádků níže), že „tím, že připustíme, že Bůh jest osobností, musíme též přijmouti názor o Jeho hmotnosti; ,nehmotná osobnost‘, pod kterýmžto bezvýznamným výrazem se někteří lidé snaží definovati osobnost Boží, nemůže existovati, protože obě slova tohoto výrazu si odporují“ (tamtéž, s. 47). Této „nesnáze“ mormonského výkladu Božství si povšiml již Ivan Štampach (2001), ponechal ovšem tuto otázku otevřenou. Když jsem ji při práci znovu promýšlel, domníval jsem se nejprve, že pro zásadnější analýzu této pasáže nebudu mít dostatek pramenů – chyba by totiž mohla být i v nevhodném překladu, případně by bylo třeba vzít v úvahu, jak se s tímto místem vyrovnávala pozdější komentářová tradice. Nakonec se ale ukázalo, že je situace mnohem jednodušší, než by se mohlo zdát. Klíčovým pojmem je tu totiž „duchovní osobnost“, a tento pojem lze i v případě popření existence „nehmotné osobnosti“ snadno obhájit pouze na základě kánonu. Při bližším studiu mormonské kanonické literatury totiž zjistíme, že i *duch* je *hmotný* (sic!). „Není žádná taková věc jako nehmotná hmota. Veškerý duch je hmota, ale je jemnější neboli čistší (...)“ (NaS 131,7). Talmageův výklad vychází z předpokladu, že je nutno „přijmouti názor o Jeho (tj. Boží, pozn. J. S.) hmotnosti“ (Talmage, 1938, s. 47). Nemůže existovat osobnost *bez hmotnosti*, tedy nehmotná – ovšem není řečeno, že osobnost *duchovní* nemá hmotnost. Naopak: i když Duch svatý nemá „tělo z masa a kostí“, má tělo duchovní, tj. hmotné. Má původní pracovní

hypotéza, že totiž James Talmage pouze zabrán do výkladu⁹ zvolil patrně nevhodný příměr, tímto padla a zdá se, že si mormonský apoštol byl dobře vědom toho, co říká, ba i že pro to má oporu v písmech.

Mormonismus je tedy – mohli bychom říci – nejradikálnějším spirituálním materialismem¹⁰. Hmota má v mormonské metafyzice velmi zvláštní postavení, má vlastnosti téměř božské – je věčná, nemá počátek ani konec. „Veškeré prvky hmotného vesmíru jsou věčné“ (Pratt, 1998, s. 104) Jak jsme viděli, je v univerzu i všudypřítomná – vše co existuje, je nutně hmotné; nehmotné znamená neexistující. Hmota je nezničitelná, podléhá pouze procesům seskupování a rozdělování (Young, 2004). Mormonismus nepočítá ani se stvořením *ex nihilo*, protože hmota byla vždy, a tudíž se od počátku tvoří z *hmoty*, nikoli z *ničeho*.

⁹ Citovaná studie (Talmage, 1938) je dle předmluvy záznamem „přednášek, proslovených v theologických kursech Církevní university a na jiných školách“.

¹⁰ Pochopitelně nikoli v konvenčním smyslu tohoto slova.

4 Kosmologie a plán spásy

4.1 Kosmogonie

Stvoření světa je v mormonských materiálech zdokumentováno bohatým vyprávěním. Pojednává o něm zejména tzv. *Výběr z knihy Mojžíšovy* (Mojž), který je součástí *Drahocenné perly*. O době před stvořením se tam dočteme, že tehdy všechny bytosti, které se později měly narodit coby lidé v našem světě, přebývaly¹¹ u Nebeského Otce (coby jeho děti). Bůh Otec ovšem projevil značnou rodičovskou zodpovědnost, neboť si nepřál, abychom v tomto blaženém stavu zůstali na věčnost, nýbrž chtěl, abychom se sami stali otci a matkami, tedy abychom dospěli.

To ale dle mormonského pojetí můžeme pouze, splníme-li několik základních podmínek: „(...) musíme předně obdržeti hmotná těla; za druhé, (...) musíme vytrvati ve zkoušce dočasného odloučení od našeho Otce; za třetí, (...) musíme vytvořiti vztahy mezi mužem a ženou, mezi rodiči a dětmi; za čtvrté, (...) musíme sami dokázati, že jsme schopni těchto vztahů uprostřed zármutku, hříchu a utrpení“; takto je to shrnuto v brožuru *Sto let mormonismu* (s. 15). Že je tato cesta funkční má být zaručeno už tím, že ji i Nebeský Otec rovněž absolvoval, neboť býval také kdysi člověkem¹². Toto pojetí má pro mormonskou teologii i pro mormonské společenství dalekosáhlé důsledky, jimž se budeme věnovat na svém místě.

¹¹ ...a mnohé z nich dosud přebývají a čekají na pozemské zrození.

¹² Pregnantní svědectví mormona Andyho (z korespondence): „Bůh v něhož věřím, kdysi žil jako obyčejná lidská bytost na jiném světě v proudu nekonečného času, žil svůj život a po smrti fyzického těla byl vzkříšen Bohem svého světa dle božských principů k Božství. Čili prožíval to samé, co každý z nás, miloval i nenáviděl, byl smutný i veselý, zklamaný i nadšený, zamilovaný i odvržený, pracoval i se bavil. Žil lidský život jako každý z nás bez jakéhokoliv povědomí o budoucím Božství, obyčejný kluk, házející kamením (nevíme v jakém historickém období tamní planety) a svým životem ukázal, že našel správné cesty, že se uměl dobře rozhodovat a když zemřel a byl vzkříšen, byl shledán hoden být Bohem našeho světa. Je to jako s lidmi ve škole. Někdo má ochotu a schopnosti, pak může dělat manažera, jiný učitele ignoruje a tak pracuje rukama. Je to hloupý příklad, protože lidé učitelé dělají chyby a nadání pro učení ve školách je jiné než nadání pro poslouchání rad Božích, které má každý stejné a stejnou šanci.“

Sledujeme-li vyprávění dále, zjišťujeme, že o tomto procesu nerozhodl Bůh Otec sám. Nejprve v nebesích zasedala veliká rada. Na této radě mělo být určeno, jakým způsobem bude celý záměr realizován. Vedle Boha Otce a jeho duchovních dětí vystupují v tomto vyprávění ještě dvě výrazné osobnosti: Ježíš Kristus a Lucifer. Oba přednášejí svůj plán, jak vytyčených cílů dosáhnout.

4.1.1 Pád Satana a svobodná vůle člověka

Lucifer prezentoval plán, který přes jistou líbivost zjevně nevyhovoval: „(...) Viz, zde jsem, pošli mne, budu tvým synem a vykoupím veškeré lidstvo, takže jediná duše nebude ztracena (...)“ (Mojž 4,1). I když by se mohlo zdát, že se jedná o efektivní řešení, je Lucifer odmítnut. „(...) protože se Satan proti mně vzbouřil a **snažil se zničiti svobodu jednání člověka**, kterou jsem mu já, Pán Bůh, dal. (...) a stal se Satanem, ano, a to ďáblem, otcem všech lží, aby klamal a zaslepoval lidi a odváděl je do zajetí podle vůle své (...)“ (Mojž 4,3n; zvýraznění J. S.). Zde se tedy objevuje *svobodná vůle*, která je pro mormonskou teologii jedním ze základních fundamentů. V kánonu můžeme dokonce nalézt půvabnou aktualizaci starozákonní pasáže Gn 2,17¹³, a to: „(...) Ale ze stromu poznání dobrého a zlého, z něho nebudeš jísti, **nicméně, můžeš se sám rozhodnouti, neboť to je ti dáno**; ale pamatuj, že to zakazují, neboť v ten den, kdy z něho pojíš, zajisté zemřeš“ (Mojž 3,17; zvýraznění J. S.).

Svobodná vůle je tedy vůbec předpokladem stvoření, neboť má-li lidstvo uvedené na zemi prokázat, že může plně realizovat to, co od něj Bůh očekává, musí mít rovněž prostor pro odmítnutí tohoto nároku. „Svoboda jednání činí z našeho života na zemi období zkoušky. (...) Nemůžeme se rozhodovat, dokud před nás nejsou předloženy protiklady – dobro a zlo“ (*Zásady evangelia*,

¹³ „Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.“ (Gn 2,17)

2002, s. 22n). Tímto způsobem je ovšem volba postavena na alternativách: život - smrt, neboť „(...) jsou svobodni, aby si zvolili svobodu a věčný život skrze velikého Prostředníka všech lidí, nebo aby si zvolili zajetí a smrt podle zajetí a moci ďáblovy (...)“ (2. Nefi 2,27). Striktně vzato je tedy otázkou, do jaké míry je vlastně *svobodná vůle* mormonismu skutečně *svobodnou*, resp. jak vysoké procento lidí by si z možností *život - smrt* na základě *svobodného rozhodnutí* přirozeně za svůj kosmický úděl a smysl zvolilo možnost druhou. Přesný rozbor tohoto tématu by ovšem musel proběhnout v teologickém, případně filosofickém diskursu, ponecháme jej tedy v rámci této práce stranou.

4.1.2 Ježíš Kristus a stvoření světa

Nakonec byl tedy přijat návrh protikandidáta, Ježíše Krista, jenž vešel ve známost jako *plán spásy* (Plan of Salvation, viz níže, 4.2). Ježíš poté sestoupil z nebes, aby z *prvků* stvořil zemi: „(...) a řekl těm, kteří byli s ním: Půjdeme dolů, neboť je tam prostor, a vezmeme z těchto látek a učiníme zemi, na níž tito budou moci přebývat“ (Abr 3,24). Zde vidíme - jak již bylo zmíněno, - že mormonismus nevychází z přesvědčení o stvoření *ex nihilo*, ale máme tu již *prostor* (space) a v něm *látky* (materials), ze kterých je země následně formována. *Látka*, resp. *hmota* existuje tedy před stvořením; řečeno s Parley P. Prattem (1998, s. 104): „veškeré prvky hmotného vesmíru jsou věčné“.

4.1.3 Pád člověka

Pád Adama a Evy má v mormonismu na základě biblického vyprávění své místo, jeho teologická interpretace je ovšem pro mormony ožehavým problémem. Ne snad proto, že by jim systematický výklad této problematiky dosud chyběl, ale proto, že se svým výkladem výrazně vymezují proti pojetí tradičních křesťanských

proudů. Předně, i když mormoni hovoří o *pádu* nechápou tuto událost negativně, naopak: pád byl v dějinách spásy nutný, aby bylo možno realizovat předtím připravený *plán spásy*. Proto i když o *pádu* mormoni hovoří, odmítají radikálně spojovat jej s tzv. *prvotním hříchem*. Hned druhý článek mormonského kréda praví: „Věříme, že lidé budou potrestáni za své vlastní hříchy, a ne za přestupek Adamův“ (Čl. v. 2). Adam tedy jednal ve velmi zvláštní situaci – musel nejprve porušit Boží zákaz, aby mohl Boha (resp. Boží plán) skutečně uposlechnout. Významnou roli, jak víme, hraje v tomto příběhu Eva – některé mormony vede tato skutečnost k zajímavým, až feministicky laděným, teologickým úvahám: vždyť kdyby Eva Adama nepřivedla k porušení Božího zákazu, nemohl (resp. nechtěl) by Adam jednat ve směru *plánu spásy*, a tím by se vlastně reálně vzpíral Boží vůli. Proto je tedy žena jednou z ústředních postav dějin spásy, a nikoli svůdkyní a nádobou hříchu¹⁴. Asi nejoblíbenějším a nejčastěji citovaným veršem, týkajícím se úlohy *pádu* v dějinách spásy je verš z Knihy Mormonovy, 2. Nefi 2,25: „Adam padl, aby lidé mohli býti; a lidé jsou, aby mohli míti radost.“

4.2 Plán spásy

Motorem veškerých dějin je v mormonismu tzv. *plán spásy* (Plan of Salvation)¹⁵. Tento plán byl příčinou vzniku světa a udává i jeho konečný účel. Ztotožnění lidského jednání s tímto plánem pak vede ke spáse (jak sám název napovídá), tj. k výslednému zbožštění člověka. Co vše spadá do tohoto plánu, pojímají mormoni velmi zešíroka: „Obsahuje stvoření, pád, usmíření Ježíše Krista a všechny zákony, obřady a nauky evangelia“ (Věrní víře, s. 99). O stvoření a pádu bylo již pojednáno

¹⁴ Takový výklad jsem osobně slyšel ve vyučování nedělní školy v odbočce CJKSpd v Liberci, kde se nad problematikou pádu a vyhnání z Ráje zamýšlel tamní učitel L. J.

¹⁵ V mormonských materiálech se rovněž vyskytují označení *plán spasení*, *veliký plán štěstí*, *plán vykoupení* či *plán milosrdenství*.

(4.1), nyní je třeba se blíže seznámit rolí hlavní postavy tohoto plánu - Ježíše Krista.

4.2.1 Ježíš Kristus - Stvořitel

O stvořitelské roli Ježíše Krista ve vztahu ke světu jsme psali v kapitole o kosmogonii (4.1.2), pod vedením Nebeského Otce stvořil Ježíš Kristus (známý tehdy pod jménem Jehova) zemi, aby se na ní mohly začít vtělovat duchovní bytosti, děti Nebeského Otce. Při vyznávání Ježíše Krista jako Stvořitele se mormoni neopírají pouze o své původní kanonické spisy, nýbrž i o biblické formulace: „Všechno povstalo skrze ně a bez něho nepovstalo nic, co jest“ (J 1,3), „(...) v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky“ (Žd 1,1-3) či „(...) neboť v něm bylo stvořeno všechno na nebi i na zemi - svět viditelný i neviditelný“ (Ko 1,16-17).

4.2.2 Ježíš Kristus - Vykupitel a Spasitel

Další úloha Ježíše Krista je samozřejmě soteriologická. Je v dějinách realizována tzv. *usmířením*, neboli smírčí obětí. Předobrazem této smírčí oběti byly oběti starých kultur (např. starozákonního Izraele), a to počínaje Adamem: „A on jim dal příkázání, že mají uctívati Pána, svého Boha, a mají obětovati prvorozené ze stád svých jako oběť Pánu. A Adam byl poslušen příkázání Páně. A po mnohých dnech se Adamovi ukázal anděl Páně řka: Proč přinášíš oběti Pánu? A Adam mu řekl: Nevím než to, že mi Pán přikázal. A potom anděl pravil řka: Toto je podobenství oběti Jednorozeného Otcova, který je pln milosti a pravdy“ (Mojž 5,5-7). Ježíš Kristus tedy „(...) dává sebe jako oběť za hřích, aby naplnil smysl zákona pro všechny ty, kteří mají srdce zlomené a ducha zkroušeného (...)“ (2. Nefi 2,7). Potřeba obětování např. formou zápalné oběti ovšem končí Kristovým působením a je transformována a, řekněme, internali-

zována: „A nebudete mi již obětovati proléváním krve; ano, oběti vaše a zápalné oběti vaše skončí, neboť nebudu přijímati žádnou z obětí vašich a ze zápalných obětí vašich. A budete mi přinášeti jako oběť srdce zlomené a ducha zkroušeného (...)“ (3. Nefi 9,19n).

Proč je ale vůbec smírčí oběti zapotřebí? Mormoni vycházejí z předpokladu, že všichni lidé jsou potomky Adama a Evy. Jako takoví dědí lidé důsledky Adamova pádu: *duchovní* a *časnou smrt*. To je ovšem pouze přirozený, řekněme, genetický důsledek události pádu, která však, jak bylo ukázáno výše (4.1.3), má v mormonismu pozitivní význam. Proti pojetí dědičného hříchu či smrtelnosti jakožto trestu za Adamův hřích by se mormon ostře ohradil (srv. Čl. v. 2; 2. Nefi 2,25).

Pokud jde o dvojí smrt člověka, *duchovní smrtí* je zde míněn stav dočasného odloučení od Boha, smrt časná je pak smrt v biologickém slova smyslu. Ve stavu smrtelnosti je člověk (v souladu s *plánem spásy*) vystaven pokušení, aby osvědčil své kvality pro budoucí božskou existenci. „Věčná spravedlnost vyžaduje, aby to, co způsobil pád, působilo i nadále a abychom byli trestáni za svá vlastní provinění“ (Věrní víře, s. 162n). Spasit se ale nemůže nikdo sám, svou vlastní snahou. Je třeba, aby lidstvo vykoupil někdo, kdo má takovou moc. Tímto Vykupitelem je již od preexistenčních časů Jehova – Ježíš Kristus: „Pouze On měl moc položit svůj život a vzít si ho zpět. Po své smrtelné matce Marii zdědil schopnost zemřít. Po svém nesmrtelném Otci zdědil moc přemoci smrt“ (Věrní víře, s. 163).

4.2.3 Ježíš Kristus – Soudce

Nakonec je třeba zmínit eschatologickou stránku Kristova působení. Ježíš Kristus bude spolu se svým Otcem hlavním aktérem posledního soudu: „Toto jsou ti, jejichž jména jsou zapsána v nebesích, kde Bůh a Kristus jsou soudcem všech“ (NaS 76,68). Tímto ovšem mormoni z tradičního křesťanského pojetí nijak zvlášť nevybočují.

5 Církev a eschatologie

V kapitole o *plánu spásy* (4.2) jsme citovali příručku *Věrní víře*, kde se o tomto plánu píše: „Obsahuje stvoření, pád, usmíření Ježíše Krista a všechny zákony, obřady a nauky evangelia“ (*Věrní víře*, s. 99). O stvoření, pádu i Ježíši Kristu jsme již hovořili, nyní přichází na řadu ony *zákony, obřady a nauky*. Ty jsme ponechali až pro tuto část, neboť jsou spíše eklesiologické či eklesiologicko-eschatologické povahy, a to z toho důvodu, že konstituují smysl a roli církve ve světě a ukazují na její eschatologicko-soteriologickou funkci.

5.1 Co je církev?

Církev je pro mormony, jak lze usuzovat již z názvu CJKSpd, společenstvím svatých, ustaveným a řízeným Ježíšem Kristem. To je mezi mormony vnímáno doslovně – Ježíš Kristus je fyzicky v čele církve a přímo konzultuje s vedením její další postup. „Členství v Ježíšově Církvi pro mne znamená mnoho požehnání a cítím ujištění Ducha svatého, ale naprosto úžasné mi přijde, že Prorok a apoštolové mají možnost se se Spasitelem setkat osobně, tváří v tvář, potřást si s ním rukou.“ Tak vyjádřil tuto víru P. B. – člen liberecké odbočky CJKSpd – v osobním rozhovoru.

5.2 Znovuzřízení církve

Církev založená Ježíšem Kristem ovšem nevydržela dlouho. Po jeho smrti (a smrti jeho apoštolů) byly dle mormonského podání pravé Kristovy nauky a církevní zřízení změněny a pravá církev tudíž přestala ve světě jestvovat. Tomuto procesu změny a zapomnění říkají mormoni *velké odpadlictví* (great apostasy). Od počátků *velkého odpadlictví* až do *znovuzřízení* (restoration) Kristovy církve se lidstvo tedy nacházelo v duchovním temnu. Skrze působení proroka Josepha Smitha byla církev znovuzřízena

a *plnost evangelia* navracena svetu. Z toho vyplývá, že se tato církev považuje za jedinou pravou církev na světě¹⁶, kteréžto tvrzení se neodvíjí pouze od proklamovaného nároku na kompletní a autentické Kristovo učení (*zákony a nauky*), nýbrž i jediné kompetentní kněžské pravomoci a autority. Čímž se dostáváme k otázce *obřadů* (rituálů).

5.3 Kněžská pravomoc

Kněžství v mormonismu prostředkuje spásné úkony - aby mohl člověk být spasen musí projít všemi obřady, které církev svým členům poskytuje. Tyto obřady ovšem může vykonat pouze kněz, který byl církvi řádně ordinován. Z toho vyplývá, že mormoni vnímají své kněžství monopolně. Mormonské kněžství má dva stupně: 1) kněžství Aronovo a 2) kněžství Melchisedechovo. Do Aronova kněžství jsou chlapci ordinováni již ve velmi nízkém věku, mohou pak v církvi zastávat nižší úřady. Jsou to: *jáhen* - od 12-ti let, pomáhá při bohoslužbě, uklízí sakrální prostor; *učitel* - od 14-ti let, vyučuje členy církve náboženství a má jim pomáhat se náboženskými normami v životě řídit; *kněz* - do kněžského úřadu může být mormon ordinován již v 16-ti letech (sic!), kněz může křtít, světit nové kněží a vysluhovat svátosti; *biskup* - biskup předsedá kvoru kněží, stará se o správní úkony, má soudní pravomoc v rámci sboru, nadto může udělovat i (pro mormony velice důležitá) chrámová doporučení. S kněžstvím Melchisedechovým jsou spojeny vyšší církevní úřady: *starší* - úřad *staršího* (elder) je v rámci Melchisedechova kněžství univerzální, *starší* mají mj. „učiti, vysvětlovati, nabádati, křtíti a bdíti nad církví“ (NaS 20,42); *vysoký kněz* - do tohoto úřadu spadají vedoucí úlohy v církvi, patří sem např. vedení misií apod.; *patriarcha* - zvláštní pravomocí pa-

¹⁶ Toto mínění ovšem nalezneme i u ostatních z cca 25 skupin hlásících se k odkazu Josepha Smitha.

triarchy je udělení tzv. *patriarchálního požehnání*¹⁷; *sedmdesátník* je vysokou funkcí mormonské hierarchie, tzv. *generální autoritou*, nezastává již žádné civilní zaměstnání a na plný úvazek se věnuje církevní správě; *apoštol* je nejvyšší funkcí mormonské hierarchie, ze středu *apoštolů* (kterých je po biblickém vzoru dvanáct) je volen prezident církve a nový prorok, který je v církvi nejvyšší autoritou. Apoštolové řídí církev v celosvětovém měřítku.

5.4 Poslání církve ve světě

Z již popsaného pojetí *plánu spásy* a místa, které je v něm určeno *znovuzřízené* církvi, plynou i úkoly, které musí tato církev na sebe vzít. CJKSpd je vytyčuje zhruba v rozmezí následujících okruhů: *zdokonalování svatých, hlásání evangelia a vykoupení mrtvých* (srv. brožury řady *Diskuse pro nové členy*).

5.4.1 Zdokonalování svatých

Na své cestě k zbožštění se mormon musí pochopitelně rozvíjet. Úloha církve pak spočívá v podpoře rozvoje svých členů, zejména ovšem na poli *křesťanské služby*, tj. v účasti na vnitrocírkevních činnostech a komunitním životě, počítaje v to i půsty a placení desátků a obětí, dodržování pověstného *Slova moudrosti* (NaS 89), ba dokonce udržování čistoty myšlenek; nadto rovněž rozvoj osobních talentů, jimiž Nebeský Otec své děti (každého charakteristickým způsobem) obdaroval, „neboť co prospěje člověku, jestliže je mu udělen dar, a on ten dar nepřijímá? (...)“ (NaS 88,33). V *Poselství prezidenta odbočky* z roku 1994 o se rozvoji osobních vloh píše toto:

¹⁷ *Patriarchální požehnání* je dokument, který má pro mormona velikou cenu, protože mu „(...) oznamuje, jaká je [jeho] genealogická linie v domě Izraele, a obsahuje Pánovy rady, kterou jsou určeny [jemu] osobně“ (Věrní víře, s. 91). Mormoni si tyto listiny vkládají do svého vydání svatých písem a tím se vlastně stávají přímou součástí mýtického dění (**viz odkaz**).

„Již apoštol Pavel ve svých listech zmiňuje rozličná povolání v církvi. Je to dáno schopnostmi, znalostmi či dary, které každý z nás obdržel. Vím o sobě, že jsem velmi nešikovný a až vlastnímu životu nebezpečný při vykonávání manuálních prací a více toho, byť v dobrém úmyslu, zkazím než napravím. Kdysi na základní škole jsem dostal za úkol vyplít plevel na jednom školním záhonku, po skončení práce, ze které jsem se velmi radoval, neboť jsem doufal, že jsem vše vykonal správně, byla všechna zelenina vypleta a v úhledných, až skoro geometrických řadách se na záhonku vyjímal plevel. (...) Ve škole mne pak spíše pověřovali organizováním práce jiných, což kupodivu fungovalo správně, a tak mi to zůstalo i v mém dalším životě. (...) V minulosti jsem měl několik zaměstnání, většinou byla intelektuálně založená. Pracoval jsem také jako zdravotník u velmi starých lidí (...). I v církvi je to podobné jako se mnou, vím, že pro některé z Vás je těžké hovořit na shromáždění, jste však úžasní v jiných úkolech a naopak. Proto budu velmi šťastný, když každý bude v odbočce dělat zejména to, co mu bude přinášet radost a v čem bude těm druhým tím nejlepším služebníkem a pomocí. Každý z Vás je však pro nás potřebný, protože každý je individualitou s různými schopnostmi a zkušenostmi“ (Vokoun, 1994).

5.4.2 Hlásání evangelia

Každý člen církve je povzbuzován k tomu, aby o evangeliu svědčil ve svém okolí (NaS 84,80). Nejnápadnějším jevem je v tomto ohledu ovšem mormonská misie. Od každého člena CJKSpd se očekává, že (nejlépe v období vysokoškolského studia) odjede na misii, zpravidla do cizí země. Tato povinnost je někdy s trochou nadsázky přirovnávána k branné vojenské službě. Týká se zejména mladých mužů, ale sloužit mohou i ženy, které nemají rodinu, a starší členové, pokud chtějí a jsou toho schopni. *Hlásání evangelia* se ovšem může realizovat i na lokální úrovni, prostřednictvím svědectví a příkladu okolním lidem.

5.4.3 Vykoupení mrtvých

Nyní se dostáváme k asi nejzajímavějšímu církevnímu poslání. Zástupné obřady za mrtvé působí velmi neobvykle, mormoni se však odvolávají předně na novozákonní tradici, aby doložili, že tyto obřady nejsou zcela jejich „vynálezem“: „Jaký by jinak mělo smysl to, že se někteří dávají křtít za mrtvé? Jestliže mrtví vůbec nevstanou, proč se za ně dávají křtít?“ (1K 15, 29). Z tohoto verše mormoni usuzují, že jejich praxe zástupných křtů byla i praxí prvokřesťanskou, praxí doby apoštolů, tudíž praxí původní neporušené církve.

5.5 Exkurz: Posmrtná existence

Chceme-li lépe tuto praxi pochopit, musíme krátce pojednat o mormonských eschatologických schématech. Jak jsme o tom již pojednali v kapitole 4, mormoni věří, že lidský život má specifický účel – získat zkušenosti a „kvalifikovat se“ na následující božskou kariéru. Za tímto účelem každý člověk obdrží fyzické tělo, ve kterém bude tyto zkušenosti nabývat. Tím, že lidské bytosti předtím, než obdrží hmotná těla, pobývají u Nebeského Otce a žijí svůj tzv. *předsmrtný život*, jsme se již rovněž zabývali (4.1). Nyní je tedy třeba ještě přiblížit, co se s lidskými bytostmi děje po fyzické smrti.

Poté co duchovní bytost opustí svou tělesnou schránku, odchází do tzv. *duchovního světa*. Tento *duchovní svět* je jakousi mezi-sférkou na půli cesty mezi pozemským světem a nebesy. Duchovní bytosti zde čekají na *vzkříšení*. V případě, že se po dobu svého pozemského života tito lidé nestali mormony a nekonzumovali veškeré obřady nutné ke spáse, jsou zde poučováni o jejich smyslu a jsou jim znovu (či poprvé, v případě že se dosud s církví nesetkali) vykládány základní principy, nauky a zákony evangelia.

Po posledním soudu a události *vzkříšení* se odeberou do jednoho ze tří nebeských království, podle svých pozemských zásluh a zkušeností. Ti z nich, kteří prošli všemi obřady, postupují do

tzv. *celestiálního království*. V tomto království budou *osla-
veni* a stanou se takovými, jako je jejich Nebeský Otec, tj.
budou deifikováni. Ti, kteří sice žili spravedlivým životem
podle kritérií Nebeského Otce, nekonzumovali ovšem všechny
obřady, které jsou pro spásu a *oslavení* nutné, budou přebývat
v tzv. *terestriálním království*, kde nebudou žít v přítomnosti
Nebeského Otce, ale bude je navštěvovat Ježíš Kristus. Bytosti
pobývající v *terestriálním království* jsou v mormonském systé-
mu považovány za bytosti andělské. Nejznámějším příkladem je
anděl Moroni, který měl Smithovi ukázat zlaté desky. Tento
anděl byl za svého pozemského života spravedlivým – byl jedním
z proroků Knihy Mormonovy! – nicméně neoženil se a neabsolvo-
val tedy obřad *zpečetění manželství*, a proto jej nebylo možno
připustit k *celestiální slávě*, neboť bez ženy by nemohl dostat
jednomu z úkolů Božství – plození dalších duchovních dětí pro
svůj vlastní vesmír. Do posledního, tzv. *telestiálního králov-
ství*, odcházejí ti lidé, kteří nesplnili zcela očekávání Nebe-
ského Otce. Tito lidé obdrží nejnižší stupeň slávy. Někteří
lidé ovšem nebudou dosti čisti ani pro toto království a budou
zavrženi. Bližší charakteristika těchto království a jednotli-
vosti týkající se rozhodování o tom, do které kategorie spadá
která duchovní bytost, nejsou pro rámec této práce podstatné,
nebudeme je tedy dále rozvádět. Joseph Smith charakterizoval
jednotlivá království v NaS 137 a o vykoupení mrtvých pojedná-
vá proroctví šestého prezidenta CJKSpd Josepha F. Smitha (NaS
138).

Podstatný je zde ovšem fakt, že pro plnou realizaci lidství na
cestě ke zbožštění je nezbytnou podmínkou absolvování mormons-
kých obřadů. Za tímto účelem jsou všude na světě budovány
mormonské chrámy, v nichž se tyto obřady vykonávají. Nyní bude
třeba shrnout ještě význam chrámů v mormonském pojetí spásy.

5.6 Chrámové obřady

Obřady odehrávající se v mormonských chrámech jsou podle mormonské teologie podmínkou oslavení a nejdůležitější úlohou církve má být *vykoupení mrtvých*, tedy zajištění splnění těchto podmínek všem lidem, i těm kteří neměli možnost je splnit za svého pozemského života. Stejně tak ale musí církev zajistit spásu i svým současným členům. V chrámech se tedy vykonávají obřady dvojího typu: *obřady pro žijící* a *obřady za mrtvé*.

Je ještě třeba poznamenat, že chrámové obřady jsou mormony vnímány jako vysoce posvátné, a tudíž svou povahou tajné. Mormoni o nich neradi mluví a pokud se zmíní, pak pouze ve velmi obecných rysech. Spekulace o tom, proč mormoni své obřady tají a jaké nepřístojnosti se za branami mormonských chrámů dějí, považujeme za bezpředmětné (ba v některých projevech až hysterické), proto jim zde nebudeme věnovat prostor¹⁸ a konstatujeme pouze – společně s Vokounem (1997, s. 61) –, že pro mormony je „slovo tajné, či tajemné, (...) velmi chybné a neodpovídá skutečné mentalitě mormonského vztahu k chrámu. Tento vztah není tajný, ale je posvátný. Charakter obřadů v chrámu je také posvátný a abychom tuto posvátnost mohli pochopit, musíme použít přirovnání k jeruzalémskému chrámu, který vybudovali Židé ke slávě Hospodinově. Pohané (nežidé) měli právo vstoupit na první nádvoří jeruzalémského chrámu, ale pouze pravověrní Židé mohli z tohoto nádvoří pokračovat do prostor určených pro službu a obřady konané ke slávě Nejvyššího.“

5.6.1 Obřady pro živé

Prvním chrámovým obřadem pro žijící členy církve je tzv. *obdarování*. O tomto obřadu se prameny zmiňují poněkud vágně: „Tento obřad tvoří řada pokynů a zahrnuje smlouvy, v nichž

¹⁸ Protimormonská hysterie – zejména mezi letničními křesťany – je tématem zajímavým, ale samostatným. Systematická analýza těchto spekulací by vyžadovala zvláštní studii.

slibujeme, že budeme žít spravedlivě a v souladu s požadavky evangelia" (Věrní víře, s. 36).

Dalším důležitým obřadem je tzv. *zpečetění na věčnost*. Tímto obřadem se dle mormonského pojetí zajistí platnost manželské smlouvy i v posmrtných událostech. Zpečetění manželé budou moci být *oslaveni* a po deifikaci schopni plodit duchovní děti. Současné děti obou manželů jsou zahrnuty do této smlouvy rovněž, čímž má být zajištěno věčné trvání rodinných vztahů.

5.6.2 Obřady za mrtvé

Obřady za mrtvé se kryjí se základními obřady živých, jen jsou prováděny v zastoupení. Žijící mormoni, kteří mají přístup do chrámů, jsou instruováni: „V jejich zastoupení můžete být pokřtěni a konfirmováni, přijmout obdarování a podílet se na zpečetění manžela a manželky a dětí k rodičům" (Věrní víře, s. 36–37). Poté co jsou za duchovní bytosti v posmrtném *duchovním* světě tyto obřady vykonány, může s nimi být při posledním soudu nakládáno, jako by jimi za života samy prošly.

Tímto jsme tedy shrnuli základní body mormonské metafyziky. Religionistický výklad zpravidla v tomto stadiu končí. Dle našeho názoru zde ovšem ještě počínáme rozkrývat proces, kterým se budeme zabývat v následující části.

6 Úloha mýtu

Od nejranějších stádií tušíme v mormonském hnutí silný pocit neúplnosti, jakéhosi provizoria, které je třeba překonat, mezer, jež je třeba zaplnit. Vždyť kdyby byl starý mýtus života-schopný, úplný, autentický, prorůstal by celou společností, nebylo by o něm sporu. Takové napětí přímo číší ze Smithových popisů jeho doby:

„Někdy ve druhém roce po našem přestěhování se do Manchesteru byl v místě, kde jsme žili, neobvyklý rozruch ve věci náboženství. Započalo to metodisty, ale brzy se to rozšířilo mezi všechny sekty v oné oblasti. Vskutku, celý okrsek se zdál býti tím zasažen a veliké zástupy se připojovaly k různým náboženským společnostem, což vyvolalo nemalý vzruch a rozdělení mezi lidmi, z nichž někteří volali: ‚Hle, sem!‘ a jiní ‚Hle, tam!‘ Někteří hájili víru metodistů, někteří presbyteriánů a někteří baptistů“ (JS-Ž 1,5).

Takové náboženské bujení je pro první polovinu 19. století charakteristické. Svobodné zednářství, které v USA významnou měrou ovlivňovalo duchovní život i ideje Unie, se v té době stává záležitostí více společenskou, výrazem svobody a odporu proti kolonialistické moci. Tradiční křesťanské církve se snaží získat na spirituálním poli co největší vliv, dostávají se ovšem do vyhrocených sporů. Opouštějí je (někdy více, někdy méně) výrazné osobnosti, které zakládají vlastní skupiny. Vzniká celá řada sekt a velmi specifických nových církví, z nichž mnohé působí dodnes. Tato vypjatá situace vrcholí ve druhé polovině 19. století vystoupením „proroka ateismu“ Friedricha Nietzscheho a nástupem moderny. Takovýto kolaps tradiční religiozity není ovšem záležitostí jen křesťanského Západu, s podobnými procesy se v tomto období setkáváme po celém světě (např. v prostředí islámu dochází k odštěpení škol báb'í, šejch'í či bahá'í).

Není tedy divu, že se Joseph Smith (který v této době dospívá) nechal tímto kvasem rovněž strhnout a zvolil záhy cestu vlastní.

„Neboť, i přes velikou lásku, kterou obrácení k těmto různým vírám vyjadřovali v čase svého obrácení, a velikou horlivost projevovanou příslušnými duchovními, kteří byli činní v podněcování a podporování tohoto neobyčejného výjevu náboženského cítění, aby každého obrátili, jak měli zalíbení to nazývati, ať se připojí k jakékoli sektě, ve které se jim zalíbilo; nicméně když obrácení začali odcházeti, někteří do jedné společnosti a někteří do jiné, bylo viděti, že zdánlivě dobré pocity jak kněží, tak obrácených, byly více předstírané než skutečné; neboť následoval výjev velikého zmatku a zlého cítění – kněz svářící se s knězem a obrácený s obráceným; takže veškeré jejich dobré pocity jednoho vůči druhému, jestliže kdy nějaké měli, byly zcela ztraceny ve slovní potyčce a sporu názorů. V té době mi šlo na patnáctý rok. Rodina mého otce byla obrácena na presbyteriánskou víru a čtyři z nich se k oné církvi připojili (...). Během tohoto období velikého rozruchu byla moje mysl pobízena k vážnému uvažování a k velikému neklidu (...). Moje mysl byla občas velice rozrušena, křik a rozbouření bylo velmi veliké a nepřetržité. Presbyteriáni byli nejvíce předpojatí proti baptistům a metodistům a používali veškerou moc jak rozumu, tak sofistiky, aby dokázali jejich omyly, nebo, přinejmenším, aby přiměli lidi, aby si mysleli, že jsou na omylu. (...) Uprostřed této války slov a rozbouření názorů jsem si často říkal: Co se má učiniti? Které z těchto všech společností jsou správné; nebo jsou všechny na omylu? Jestliže některá z nich je správná, která to je a jak to rozeznám?“ (JS-Ž 1,6-10).

Je tedy jasné, že takové provizorium je třeba překonat, navrátit světu mýtus neporušený, dosáhnout *znovuzřízení* (restoration) *pravdy*, předat světu plné evangelium, tedy starý mýtus *aktualizovat*. K této *aktualizaci* dochází v mormonismu na třech rovinách, jimž se budeme nyní věnovat podrobněji.

6.1 Vztah *kánon* – *kánon*, aktualizace mýtu doplněním a rozvedením

První způsob, jakým k aktualizaci dochází, je doplnění a rozvedení původního (kanonického) mýtického příběhu. Původní vyprávění je tedy rozvinuto s ambicí upřesnit, co by se mohlo jevit nedostatečně vysvětleno, co by bylo diskutabilní. Tato aktualizace ale nerezignuje na archaičnost („Odstraniv zeminu, vzal jsem si sochor, který jsem vklínil pod okraj kamene, a s trochou námahy jsem ho nadzvedl. Nahlédl jsem dovnitř a tam jsem vsutku spatřil desky (...).“; JS-Ž 1,52), má být autentickým starověkým podáním, které je rovněž autenticky tj. „mocí Boží“, inspirovaně, ale zároveň zcela vědecky, přeloženo („Profesor Anthon uvedl, že překlad je správný, více než jakýkoli, který dříve viděl přeložený z egyptštiny. Potom jsem mu ukázal ty, které ještě přeloženy nebyly, a on řekl, že jsou egyptské, kaldejské, assyrské a arabské (...) Dal mi osvědčení (...) Opustil jsem ho a šel jsem k dr. Mitchellovi, jenž potvrdil, co profesor Anthon řekl jak ohledně znaků, tak překladu.“, JS-Ž 1,64-65).

Aktualizace zde tedy nemá ambici výkladu, nýbrž originálu – je kanonizována. Typickým příkladem nejsou pouze texty *Knihy Mormonovy*, ale i celé navázání na starozákonní dění v rámci *Drahocenné Perly*. Zde jsou rozvíjeny příběhy Abrahama a Mojžíše, např. známý motiv putování Abrahamova z Gn 12, u něhož se nyní pozastavíme (pro kompletní text viz Přílohu 1).

Všimněme si předně, že aktualizace probíhá v ich-formě: „Nyní Pán mi řekl: Abrahame, vyjdi ze země své a od příbuzných svých a z domu otce svého do země, kterou ti ukáži“ (Abr 2,3), namísto: „I řekl Hospodin Abramovi: Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu“ (Gn 12, 1). Zatímco tedy původní text vypravuje o *Abrahamovi*, v aktualizčním textu máme vyprávění *Abrahamovo*. Jde tu zjevně o posun směrem k autentickému svědectví – o Abrahamovi se může tradovat ledacos, na čem ale záleží, je to, jak *on sám* mýtické

události prožívá a interpretuje. Sekundární vyprávění mýtu se tedy v aktualizacím procesu stává primárním svědectvím o prožitém, ba prožívaném (žitém!). Rovněž je nový příběh obohacen pro církev známou terminologií, aby byla zdůrazněna kontinuita dějin spásy: „A já jim požehnám skrze jméno tvé; neboť tolik, kolik jich přijme toto evangelium, bude nazváno podle jména tvého (...)“ (Abr 2,10); „(...) takže v rukou svých ponесou tuto službu a Kněžství ke všem národům“ (Abr 2,9). Máme zde ovšem také mnohem širší záznamy o vnitřních duševních pochodech ústřední postavy: „Nyní, poté, co Pán ustal mluvit ke mně a stáhl tvář svou ode mne, řekl jsem si v srdci svém: Služebník tvůj hledal tebe horlivě; nyní jsem tě našel“ (Abr 2,12), tudíž je mnohem snazší vžít se do mýtického dění. Starý mýtus – stručně řečeno – znovu ožívá.

Další podobou této aktualizace je doplnění za účelem unifikace teologické intence textu. Příkladem zde může být již zmíněná (4.1.1) aktualizace Boží promluvy k Adamovi v Gn 2,17: „Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.“ Takto striktně formulovaný zákaz jakoby útočil na základní fundament mormonské teologie – učení o svobodné vůli a svobodě jednání. Člověk má právo rozhodnout se, zda bude volit dobro či zlo, život či smrt, poslušnost či vzpouru. Tato skutečnost je v rámci *plánu spásy* natolik zásadní, že zakrytí této možnosti v Boží promluvě by bylo protismyslné. Proto v paralelní pasáži mormonského kánonu, ve *Výběru z knihy Mojžíšovy*, čteme: „(...) Ale ze stromu poznání dobrého a zlého, z něho nebudeš jísti, **nicméně, můžeš se sám rozhodnouti, neboť to je ti dáno**; ale pamatuj, že to zakazují, neboť v ten den, kdy z něho pojíš, zajisté zemřeš“ (Mojž 3,17; zvýraznění J. S.). Rozšíření kánonu zde text tedy posunuje směrem k interpretaci teologického fundamentu, neboť z kategorického *nesmíš* činí *vyber si*. Tím je dosaženo stavu, kdy ve světle Mojž 3,17 není již možno interpretovat Gn 2,17 jiným způsobem.

6.2 Vztah kánon – dějiny církve, kontinuita a cykličnost dějin spásy

Druhá forma aktualizace mýtu je v podstatě mytologizace dějin samotné církve, přesněji: začlenění církevní historie do mýtického korpusu. Jestliže základní motivací aktualizace v předchozím případě byla snaha uchopit archaický mýtus, zmocnit se ho, vyhlásit na základě rozšířeného vyprávění monopol na exegezi, máme před sebou nyní touhu po sebepotvrzení společenství – *co se dělo v mýtických časech, děje se i dnes*. Mýtická doba tedy není *in illo tempore* – v oněch časech, o nichž nás informuje biblická látka (a samozřejmě *Kniha Mormona* a *Drahocenná perla*), mýtická doba je stále, je to *Nyní* církevní existence.

Necháme-li stranou známé mýty kolem proroka Josepha, může nám za příklad posloužit událost pro mormony velmi citově zabarvená – exodus. Jeho historické kontury jsme již v krátkosti naznačili (2.3). Už samotný fakt, že jsou události putování z let 1846–47 mormony nazývány *exodus*, nám ukazuje zájem o napojení na biblickou předlohu. Také vůdce migrantů Brigham Young bývá přezdíván „americký Mojžíš“. „Očividná souvislost spočívá v tom, že u obou skupin se vyskytuje moře se slanou vodou nacházející se ve vnitrozemí a řeka Jordán. Existuje však mnoho dalších velmi významných podobností. **Dávný Izrael je propojen s Izraelem novodobým**“ (Nelson, 2002; zvýraznění J. S.). Když Brigham Young vedl poutníky do tehdy ještě nezmapovaného teritoria, inspiroval se organizačním schématem z Ex 18, které se promítlo do moderního kánonu:

„Slovo a vůle Páně ohledně výpravy Izraele při jejich putování na západ: Nechtě všichni lidé Církve Ježíše Krista Svatých posledních dnů a ti, kdož putují s nimi, jsou zorganizováni do skupin se smlouvou a slibem zachovávatí všechna přikázání a ustanovení Pána, našeho Boha. Nechtě jsou skupiny zorganizovány s veliteli nad stem, s veliteli nad padesáti a s veliteli nad

deseti, s presidentem a jeho dvěma rádci v jejich čele, pod řízením dvanácti apoštolů" (NaS 136,1-3¹⁹).

Po tomto „propojení s dávným Izraelem“ pokračuje Young již konkrétními přípravami pro danou situaci („Nechť si každá skupina opatří pro putování veškerá spřežení, vozy, zásoby, oblečení a další nezbytnosti (...) aby šli jako pionýři, aby připravili zasetí jarního obilí“, NaS 136,5.7; atp.). Mýtická doba pokračuje, je tu, děje se - Izrael se vydává na pouť pouští tak jako před tisíciletími; Boží jednání se zaslíbeným lidem je všem patrné.

6.3 Vztah kánon - život církve, aktualizace živým vyprávěním

Poslední modus aktualizace mýtu, kterým se budeme zabývat, je aktualizace živým vyprávěním, tedy živá přítomnost mýtu ve společenství církve, ba přímo v životě jednotlivců uvnitř komunity. Mýtus vypovídající o archaických dobách, stejně jako mýtus *moderních časů*, přinášející motiv kontinuity do mormonského myšlení, je dále aktualizován, ba reaktualizován ve vyprávění. Vyprávění zpřítomňuje starý mýtus, roztáčí kolo dějin spásy přímo před očima, umožňuje identifikaci s jeho hrdiny, vtahuje do posvátné hry.

Tento způsob aktualizace mýtu může mít mnoho různých podob. Jedná se např. o participaci na příběhu - formou divadelní hry, zpíváním písní s mýtickým obsahem, či hraním společenských her, jež zdůrazňují jasnou paralelu mezi *lidem smlouvy* v dobách archaických i moderních (viz Přílohu 3).

Navíc dochází k přímé účasti na aktualizovaném mýtu formou osobní identifikace s mytologickými postavami. P. B. z liberecké odbočky CJKSpd v osobním rozhovoru vzpomíná na moment své konverze: „Já jsem se poprvé setkal s misionáři v Americe.

¹⁹ Srv. Ex 18,21: „Vyhlédni si pak ze všeho lidu schopné muže, kteří se bojí Boha, (...) Dosad' je nad nimi za správce nad tisíci, sty, padesáti a deseti.“

Trochu jsme si povídali, ale mě to nějak netáhlo, radši jsem chodil s kamarády do hospody, což s misionáři nešlo. (Smích) Jedině jsem ale viděl, že oni žijí tak nějak mnohem kvalitněji než já. (...) A tak jsem se jednou rozhodl, že chci opravdu vědět, jestli to, co říkají je pravda. Tak jsem zůstal doma a zkusil jsem se modlit. A modlil jsem se tehdy opravdu celou noc, přesně jako Enos."

Enos je jedním z proroků Knihy Mormonovy, jeho příběh je skutečně archetypem toho, co P. B. vypravuje, když líčí svůj prožitek: „Vizte, stalo se, že já, Enos, věda, že můj otec byl spravedlivý muž - neboť mne poučoval ohledně svého jazyka, a také podle výchovy a nabádání Páně - a velebeno za to buď jméno Boha mého - a povím vám o zápase, který jsem měl před Bohem, nežli jsem získal odpuštění svých hříchů. Vizte, šel jsem lovit zvířet do lesů; a slova o věčném životě a o radosti svatých, jež jsem často slýchal svého otce promlouvat, mi pronikla hluboko do srdce. A duše má hladověla; a já jsem poklekl před svým Tvůrcem a volal jsem k němu v mocné modlitbě a v úpěnlivé prosbě za svou vlastní duši; a po celý den jsem k němu volal; ano, a když přišla noc, stále ještě jsem pozvedal svůj hlas vysoko, až dosáhl nebes. A přišel ke mně hlas řka: Enosi, tvoje hříchy jsou ti odpuštěny a ty budeš požehnán" (Enos 1,1-5).

Máme zde tedy počáteční stav nespokojenosti: „viděl jsem, že žijí kvalitněji" - „a duše má hladověla". Poté intenzivní modlitba, po níž nastává pocit ujištění. Mýtus se vlamuje do života, začíná být prožíván.

7 Závěr

Ve své práci jsem se pokusil na podkladě mormonských pramenů ukázat, že toto hnutí není možno dostatečně věrohodně zkoumat, pokud zůstaneme u prostého popisu jeho teologických a metafyzických konceptů. Chceme-li se dopracovat skutečně fundovaného pohledu na strukturu mormonského hnutí a na procesy, které společenství mormonů konstituují, musíme vzít zásadní ohled na narativní tradici. Právě ona se ukazuje být jádrem spirituality a hlavním tahem mormonismu jako celku.

Vezmeme-li za východisko libovolný mormonský metafyzický koncept, záhy zjistíme, že vykazuje tendenci k narativnímu podání. Sledujeme-li toto podání v životě církve, zjistíme, že se pohybuje na třech základních rovinách, resp. ve třech základních krocích, které opakují a zdůrazňují celkovou tendenci teologických a metafyzických konceptů k tomu, aby byly vyprávěny.

Základní schéma tohoto přechodu od metafyzického konceptu k narativnímu podání je jednak obecným vyjádřením vztahu mezi teologií církve a jejím životem, jednak popisem naračnického procesu na každé ze tří popsanych úrovní, jednak metodou vzájemného přechodu mezi těmito úrovněmi. Můžeme říci, že toto schéma je základním gestem náboženského života mormonských církví, gestem, které sebe sama odůvodňuje i vysvětluje.

Příloha 1

<u>Genesis</u>	<u>Abraham</u>	
12,1 I řekl Hospodin Abramovi: "Odejdi ze své země, ze svého rodiště a z domu svého otce do země, kterou ti ukážu.	Nyní Pán mi řekl: Abrahame, vyjdi ze země své a od příbuzných svých a z domu otce svého do země, kterou ti ukáži.	2,3
12,2 Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno. Staň se požehnáním!	Tudíž opustil jsem zem Ur Kaldejských, abych šel do země kananejské; a vzal jsem Lota, syna bratra svého, a manželku jeho a Sarai, manželku svou; a také otec můj mne následoval do země, kterou jsme pojmenovali Háran.	2,4
12,3 Požehnám těm, kdo žehnají tobě, prokleji ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země."	A hlad se zmírnil; a otec můj zůstal v Háran a přebýval tam, jelikož v Háran bylo mnoho stád; a otec můj se opět obrátil k modlářství svému, tudíž setrval v Háran.	2,5
12,4 A Abram se vydal na cestu, jak mu Hospodin přikázal. Šel s ním bratra mého, jsme se modlili k také Lot. Abramovi bylo sedmdesát pět let, když odešel z Cháranu.	Ale já, Abraham, a Lot, syn Pánu a Pán se mi ukázal a řekl mi: Povstaň a vezmi s sebou Lota; neboť jsem se rozhodl vzítí tě pryč z Háran a učiniti z tebe služebníka, abys nesl jméno mé do cizí země, kterou dám semeni tvému po tobě jako věčné vlastnictví, když budou poslouchati hlasu mého.	2,6
12,5 Vzal svou ženu Sáráj a Lota, syna svého bratra, se vším jméním, jehož nabyli, i duše, které získali v Cháranu. Vyšli a ubírali se do země kenaanské a přišli tam.	Neboť já jsem Pán tvůj Bůh; já přebývám v nebi; země je podnožím mým; já vztahuji ruku svou nad moře a to poslouchá hlasu mého; způsobuji, aby vítr a oheň byly vozem mým; říkám horám - Odejděte odsud - a viz, jsou odstraněny vichřicí, v okamžení, náhle.	2,7

12,6 Abram prošel zemí až k místu Šekemu, až k božišti Móre; tehdy v té zemi byli Kenaanci.	Jméno mé je Jehova a já znám konec od počátku; tudíž ruka má bude nad tebou.	2,8
12,7 I ukázal se Abramovi Hospodin a řekl: "Tuto zemi dám tvému potomstvu." Proto tam Abram vybudoval oltář Hospodinu, který se mu ukázal.	A učiním z tebe národ veliký a požehnám tobě nadmíru a učiním jméno tvé velikým mezi všemi národy a ty budeš požehnáním pro símě své po sobě, takže v rukou svých ponesou tuto službu a Kněžství ke všem národům;	2,9
12,8 Odtud táhl dál na horu, která je východně od Bét-elu, a postavil svůj stan mezi Bét-elem na západě a Ajem na východě. Také tam vybudoval Hospodinu oltář a vzýval Hospodinovo jméno.	A já jim požehnám skrze jméno tvé; neboť tolik, kolik jich přijme toto evangelium, bude nazváno podle jména tvého a bude počítáno za símě tvé a povstanou a budou tě velebiti jako otce svého;	2,10
12,9 Pak se vydal na další cestu směrem k Negebu.	A já požehnám těm, již tebe velebí, a prokleji ty, již tobě zlořečí; a v tobě (to jest, v Kněžství tvém) a v semeni tvém (to jest, Kněžství tvém), neboť dávám ti zaslíbení, že toto právo bude setrvávati v tobě a v semeni tvém po tobě (to jest doslovném semeni neboli semeni těla), budou všechny rodiny země požehnány, a to požehnáními evangelia, která jsou požehnáními spasení, a to života věčného.	2,11
12,10 I nastal v zemi hlad. Tu Abram sestoupil do Egypta, aby tam pobyl jako host, neboť na zemi těžce doléhal hlad.	Nyní, poté, co Pán ustal mluvit ke mně a stáhl tvář svou ode mne, řekl jsem si v srdci mém: Služebník tvůj hledal tebe horlivě; nyní jsem tě našel;	2,12

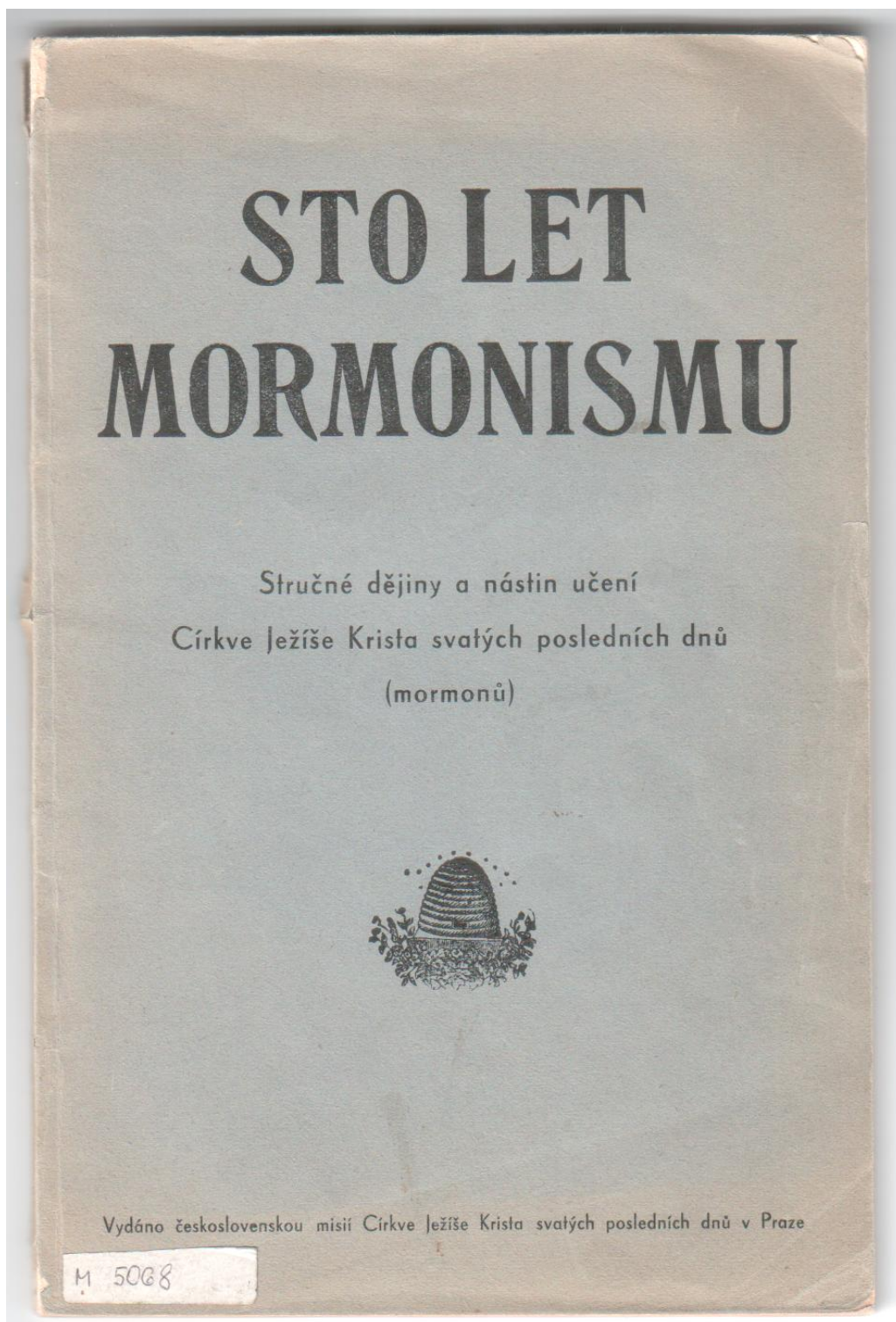
12,11 Když už se chystal vejít do Egypta, řekl své ženě Sáraji: "Vím dobře, že jsi žena krásného vzhledu.	Ty jsi poslal anděla svého, aby mne vysvobodil od bohů Elkenových, a já učiním dobře, jestliže budu poslouchati hlasu tvého, tudíž nech služebníka svého povstati a odejít v pokoji.	2,13
12,12 Až tě spatří Egyptané, řeknou si: »To je jeho žena.« Mne zabijí a tebe si ponechají živou.	Tak já, Abraham, jsem odešel, jak mi řekl Pán, a Lot se mnou; a já, Abraham, jsem byl stár šedesát a dvě léta, když jsem vyšel z Háran.	2,14
12,13 Říkej tedy, žes mou sestrou, aby se mi kvůli tobě dobře dařilo a abych tvou zásluhou zůstal naživu."	A vzal jsem Sarai, již jsem si vzal za manželku, když jsem byl v Ur v Kaldei, a Lota, syna bratra svého, a veškeré jmění své, které jsme shromáždili, a duše, jež jsme získali v Háran, a vyšli jsme po cestě do země kananejské a přebývali jsme ve stanech, když jsme byli na cestě své;	2,15
12,14 Když pak Abram vešel do Egypta, spatřili Egyptané tu ženu, jak velice je krásná.	Tudíž, věčnost byla úkrytem naším a skálou naší a spasením naším, když jsme putovali z Háran cestou přes Jeršon, abychom přišli do země kananejské.	2,16
12,15 Spatřila ji také faraónova knížata a vychválila ji faraónovi. Byla proto vzata do domu faraóna	Nyní já, Abraham, jsem postavil oltář v zemi Jeršon a přinesl jsem oběť Pánu a modlil jsem se, aby hlad mohl býti odvrácen od domu otce mého, aby nemuseli zahynouti.	2,17

12,16 a ten kvůli ní prokázal Abramovi mnoho dobrého, takže měl brav a skot a osly i otroky a otrokyně i oslice a velbloudy.	A potom jsme prošli z Jeršonu zemí na místo Sichem; nacházelo se na planinách More a my jsme již došli na hranice země Kananejských a já jsem tam na planinách More přinesl oběť a vzýval jsem vroucně Pána, protože jsme již došli do země tohoto modlářského národa.	2,18
12,17 Ale faraóna a jeho dům ranil Hospodin velikými ranami kvůli Abramově ženě Sáraji.	A v odpověď na modlitby mé se mi ukázal Pán a řekl mi: Semeni tvému dám zemi tuto.	2,19
12,18 Farao tedy Abrama předvolal a řekl: "Jak ses to ke mně zachoval? Proč jsi mi nepověděl, že to je tvá žena?"	A já, Abraham, jsem povstal od místa oltáře, který jsem postavil Pánu, a přemístil jsem se odtud na horu na východ od Bethel a rozbil jsem tam stan svůj, s Bethelem na západ a s Hai na východ; a tam jsem postavil další oltář Pánu a vzýval jsem opět jméno Páně.	2,20
12,19 Proč jsi říkal: »To je má sestra«? Vždyť já jsem si ji vzal za ženu. Tady ji máš, vezmi si ji a jdi!"	A já, Abraham, jsem putoval, jda stále na jih; a v zemi pokračoval hlad; a já, Abraham, jsem se rozhodl sejít do Egypta, abych tam pobyl, neboť hlad se stal velmi tíživým.	2,21
12,20 A farao o něm vydal svým lidem příkaz. Vyhostili jej i jeho ženu se vším, co měl.	A stalo se, když jsem přišel poblíž, abych vstoupil do Egypta, že mi Pán řekl: Viz, Sarai, manželka tvá, je velmi krásná žena na pohled;	2,22
	Tudíž stane se, když jí Egyptští uvidí, že řeknou - To je manželka jeho; a oni tě zabijí, ale ji zachrání živou; tudíž hleď, abys takto učinil:	2,23
	Nechť ona řekne Egyptským, že je sestra tvá, a duše tvá bude žít.	2,24

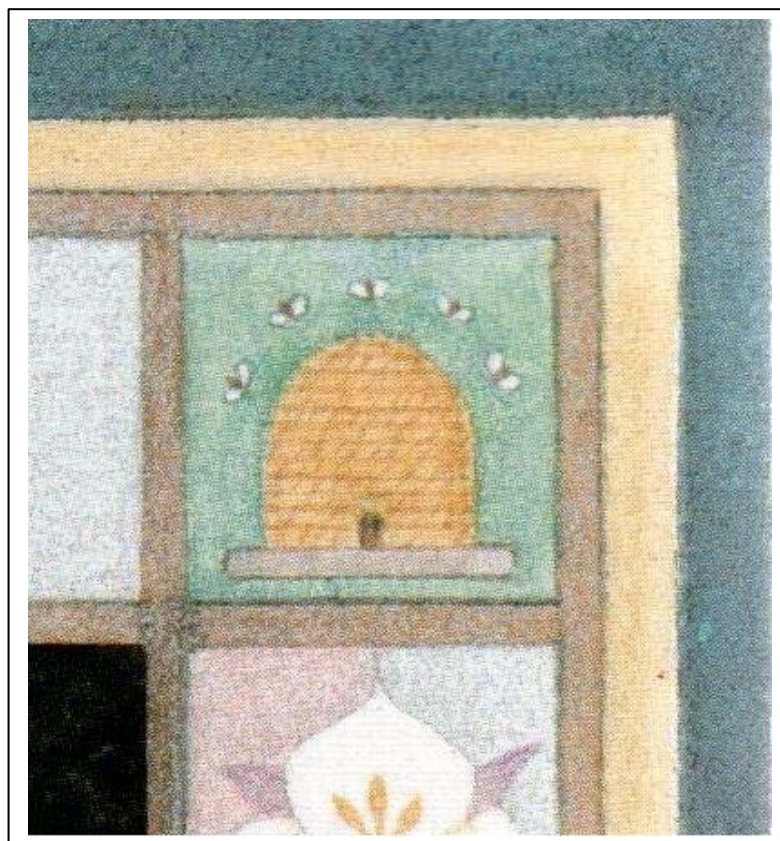
A stalo se, že já, Abraham, 2,25
jsem řekl Sarai, manželce své,
vše, co mi řekl Pán - Tudíž
řekni jim, prosím tě, že jsi
sestra má, aby mohlo býti se
mnou dobře příčinou tvou a duše
má bude žít díky tobě.

Příloha 2

Symbol včelího úlu jako odkaz ke slovu *Deseret* (viz 2.3) na přebalu publikací *Sto let mormonismu* a *Příběhy z knihy Nauky a smluv* (1991):

Sto let mormonismu

Zdroj: Příběhy z knihy Nauky a smluv

ZÁBAVNÁ STRÁNKA

Tehdy a dnes

Richard Latta

Přemýšleli jste někdy nad tím, jak se žilo v době Starého zákona? Ve skutečnosti se mnoho věcí příliš nelišilo od toho, jak je tomu v dnešní době. Například rodiny byly důležité tehdy i dnes. Lidé se tehdy scházeli, aby se učili evangeliu Ježíše Krista, stejně jako se scházíme dnes.

V této hře jeden hráč představuje období Starého zákona (Tehdy) a druhý hráč představuje současnou dobu (Dnes). Oba hráči budou potřebovat tři hrací kameny (mohou například použít knoflíky, mince nebo fazole). Hráč, který představuje období „Tehdy“, umístí své hrací

kameny vlevo, na tři políčka se symboly ze Starého zákona. Hráč, který představuje období „Dnes“, udělá totéž na třech políčkách se symboly ze současné doby, které jsou vpravo. Hráči se střídají a pokaždé smějí přemístit jeden svůj hrací kámen na jiné políčko. Aby se hráči dostali na prázdné políčko, nesmějí přeskakovat hrací kameny, ale musejí čekat, než se políčko uvolní. Hracím kamenem se může pohybovat po čáře v libovolném směru. Vyhrává ten, kdo jako první dostane všechny tři hrací kameny na políčka, na kterých původně stály hrací kameny protihráče. □

DUBEN 2002
7

Zdroj: Liahona 2/2002, Salt Lake City: Intellectual Reserve, Inc. ISSN 1080-9554 (anglická mutace)

Seznam literatury

Prameny:

Book of Mormon, Doctrine and Covenants, Pearl of Great Price. Salt Lake City: The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 1981. ISBN neuvedeno.

Kniha Mormonova, Nauka a smlouvy a Drahocenná perla. Salt Lake City: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2004. ISBN neuvedeno.

Příběhy z knihy Nauky a smluv. Salt Lake City: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 1991. ISBN neuvedeno.

Sto let mormonismu. Praha: Československá misie Církve Ježíše Krista svatých posledních dnů. Jiná bibliografická data neuvedena.

Věrní víře. Slovník evangelia. Salt Lake City: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů, 2005. ISBN neuvedeno.

Zásady evangelia, Intellectual Reserve, Inc., 2002. ISBN neuvedeno.

Znovuzřízení pravdy, Intellectual Reserve Inc., 1998. ISBN neuvedeno.

BICKMORE, Barry R. (2001): *Does the Book of Mormon Teach Mainstream Trinitarianism or Modalism?* Felton: The Foundation for Apologetic Information & Research. Brožura, ISBN neuvedeno.

NELSON, Russel M. (2002): *Exodus se opakuje.* In: Liahona 2/2002, Salt Lake City: Intellectual Reserve, Inc. ISSN 1080-9554 (anglická mutace).

PRATT, Parley P. (1998): *Key to the Science of Theology.* Kessinger Publishing. ISBN 0766104567.

SMITH, Joseph F. (2003): *Učení presidentů Církve: Joseph F. Smith.* Praha: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů. ISBN neuvedeno.

TALMAGE, James E. (1938): *Studium článků víry.* Praha: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Československá misie v Praze. ISBN neuvedeno.

VOKOUN, Jaroslav (1994): *Poselství prezidenta odbočky Jaroslava Vokouna: Odbočka - sbor který žije*. Praha: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů. Brožura, jiná bibliografická data neuvedena.

YOUNG, Brigham (2004): *Učení presidentů Církve: Brigham Young*. Praha: Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů. ISBN neuvedeno.

Literatura:

BARRETT, David V. (2001): *The New Believers: Sects, Cults and Alternative Religion*, Londýn: Casell & Co. ISBN 1-84403-040-7.

BĚLKA, L. & KOVÁČ, M. (eds.) (1999): *Normativní a žité náboženství*. Brno: Masarykova univerzita a Chronos Bratislava. ISBN 80-967860-4-0.

BERGERA, Garry James (ed.) (1989): *Line Upon Line: Essays on Mormon Doctrine*. Salt Lake City: Signature Books. ISBN 0941214699.

HORYNA, Břetislav (1999): Žité a normativní náboženství (Základní otázky). In: Bělka & Kováč, s. 146-158.

JORGENSEN, Danny L. (2003): The Latter-day Saint (Mormon) Religion in America and the World. In: Neusner, 272-289.

MENDEL, Miloš (1999): Normativní a „žitá“ víra v klasickém islámu. In: Bělka & Kováč, s. 103-114.

NAKONEČNÝ, Milan (1993): *Lexikon magie*. Praha: Ivo Železný. ISBN 80-237-0090-1.

NEUSNER, Jacob (ed.) (2003): *World Religions in America*. Londýn: Westminster John Knox Press. ISBN 066422475X.

SUŠER, Jan (2005): *Nemyslete, že jsme šílení*. In: Dingir 4/2005, Praha: Dingir. ISSN 1212-1371.

SUŠER, Jan (2006): *Tyto chci učiniti svými vládci...* In: Okruh a střed, 1/2006, Praha: Obec křesťanů. ISSN 1212-1037.

ŠTAMPACH, Ivan Odilo (2001): *Čemu věří mormoni*. In: Dingir 3/2001, s. 16-18. ISSN 1212-1371.

- TANNER, J. & TANNER, S. (1981): *The Changing World of Mormonism. A Behind the Scenes Look at Changes in Mormon Doctrine and Practice*. Chicago: Moody Press. ISBN 0802412343.
- VOGEL, Dan (1989): The Earliest Mormon Doctrine of God. In: Bergera, s. 17-33.
- VOJTÍŠEK, Zdeněk (2004): *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, Praha: Portál. ISBN 80-7178-798-1.
- VOKOUN, Jaroslav I. (1997): *Počátky mormonismu*. Praha: Vokouns Inc. ISBN neuvedeno.
- WATTS, Alan W. (1995): *Mýtus a rituál v křesťanství*. Praha: Nakladatelství Tomáše Janečka a Pragma. ISBN 80-86880-04-1.

Elektronické dokumenty:

www.helpingmormons.org - stav k 9. 10. 2005

Seznam příloh:

- Příloha 1, str. 50-53
- Příloha 2, str. 54-55
- Příloha 3, str. 56

Mýtus a rituál v mormonismu
(vztah normativních a žitých složek
alternativního náboženství)

Myth and Ritual in Mormonism
(Relationship Between Normative and Lived
in the Alternative Religion)

Jan Sušer

Summary

The mormonism is a really interesting phenomenon of the 19th century spirituality. In less than 180 years it went through a rich history and made a large theological system. This theological system seems very strange to the observer. But it is necessary - if we want to understand mormonism deeply - to explore the role of the narrativity, the life of the myth, and the restoration of old mythology in this movement's spiritual life. This restoration has three levels: Restoration of old myth - enlargement and completion of the holy scriptures. Restoration in the church history - continuity and cyclicity of the history of salvation. Restoration in human life - the believer's participation on the mythological happenings. All these processes of restoration are essential for the existence and living of the church. That's why they deserve a larger research.